…Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 37 (11941)
1969 оной
февралиин 13,
четверг

Сэн 2 мүнгэн

…-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ХОНИШОД, ХЭЛЭҺЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭЕЛ!

Хони олоор үсхэбэрилдэг, гүрэндөө һайн шанартай нооho, тарган мяхa ехээр үгэдэг болохо гэһэн харюусалга ехэтэй зорилго шиидхэхын тула хэдэ мянган хонишод үсэд шангаар ажаллажа байна. Илангаяа байгша ондо хонишодой дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр, хүсэ ехэтэйгээр дэлгэрбэ.

Хонин бүриһөө хурьга тулжуулжэ, 3-4 килограммһаа бага бэшэ нооho абаха гэһэн үндэр ехэ уялга абаһан хонишод аймаг, ажахы бүхэндэ олон. Мүн Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой жэшээгээр совхоз, колхоз бүхэн зуун хонин бүриһөө 90—95-һаа үсөөн бэшэ хурьга томо болгохо, 3-4 килограмм ноoho хонин бүриһөө абаха гэһэн зорилго урдаа табяад байна.

Мүнөө хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, абаһан уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ эгээн харюусалгатай хүдэлмэри—шэнэ түл абалга ябажа байна. Һүүлэй мэдээгээр, республикын колхоз, совхозуудта 300 мянга гаран хурьгад абтанхай. Тиигэжэ отара бүхэндэ эхэ хонидойнь хахадһаа олонхинь хурьгалба гээшэ. Эгээл энэ үедэ хонишодой бригаданууд эмхитэй һайнаар ажаллажа, нэгэшье хурьга гарзада оруулхагүй гэжэ оролдохо болонс.

Юрэнхы дээрэ республикын ажахынуудта энэ жэл түл түрэсэ урагшатайгаар абтана. Урда жэлнүүдэйхиһээ хурьгадай гарза хоёр дахин шахуу бага байна.

Манай түрүү хонишод, ажахынууд түл абалгадаа һайнгаар бэлдээд, тэрэнээ эмхитэй гуримтайгаар ябуулна. Республика доторoo үүсхэл гаргаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид 8 мянгаад хурьга абаад, хоролтогүйгөөр тулжуулнэ. Колхозой эрхим хонишод Бутыт Гармажаповна Банзаракцаева зуун хонин бүриһөө 80 гаран хурьга абанхай.

Зэдын аймагай Ториин совхозой хонишод энэ жэл зуун хонин бүриһөө 90-һээ үсөөн бэшэ хурьга тулжуулхэ гэжэ шиидээд, мүнөө хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ дүтэлөө. Совхозой суута хонишон Рафис Абдулзанов һүүлэй мэдээгээр зуун хонин бүриһөө 90 гаран хурьгатай болонхой.

Эхэ хонидоо тобир тарган байлгаһанай ашаар республикымнай түрүүшүүл Цыдып Бадмаев (Яруунын совхоз), Ойдоп Тагаров (Анаагай совхоз) болон бусад отарадаа 30—40 хонидой эхирлэһэн тухай баяртайгаар мэдээсэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр зуун хонин бүриһөө зууһаа холо олон хурьга абаха байһанаа мэдүүлнэ.

Энэ жэлэй түл абалгада ямар түрүү арга дүршэл хэрэглэгдэнэб? Тэриин совхоздо эхэ хонидой бухы отарануудта үбһэ, һолоомониинь хэршэгдэжэ, таряа талханай зүйлтэй холигдожо, хобоо хобто соо хэгдэжэ үгтэнэ. Хонидые иигэжэ буйлуулһан тэжээлээр эдеэлүүлхэдэ, аша үрэ ехэтэй, тэжээлдэ алмалтатай гэжэ шэнжэлэгдэһэн байха юм.

Түрүү хонишод жэл бүри хурьгадай түрэхэлөөр лэ (эхэеэ хүхөөгүй байхадань) биомицин уулгадаг дүршэлтэй. Энэ ушарта хурьгад гэдэһэнэй үбшэндэ дайралдадаггүй, һайнаар түлжэдэг байха юм. Тиин зарим хонишод энэ арга хэрэглэхэһээ залхуураад, тэрэниие хурьгадайнгаа үбшэлжэ захалһан хойно хэрэглэдэг муу заншалтай.

Түл абалгын үедэ отара бүхэндэ һүниндөө хониной хотон соо нэгэ—хоёр хүн ажаллажа гарадаг гуримтай. Юуб гэхэдэ, бүхэли һүниндөө хонид хурьгалдаг, нялха хурьгадые эхэдэнь хүхүүлдэг, түрэһэн эхэ хонидто һайхан үбһэ, бүлеэн уһа уулгадаг ха юм. Теэд зарим нэгэ газарта энэ гурим баримталагдадаггүй, хонишод һүниндөө хоёр-гурба дахин бодожо, хонидоо эрьеэд лэ үнгэрдэг. Тиимэһээ һүниндөө отарануудаар ябажа, хонишодой ажал шалгажа байха гээшэ ехэ удха шанартай. Мүнөө республикын олонхи ажахынуудта зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд ээлжээгээр отарануудаар һүниндөө ябажа, тэдэнэрэй ажал шалгахынгаа хажуугаар хэрэгтэй туһаламжа хүргэдэг, эрилтэнүүдыень анхаржа абадаг.

Тиигэбшье энэ жэлэй түл абалгада дутагдалнууд баһал олон ушарна. Илангаяа колхоз, совхозуудта хонид олоорoo хурьга хаяна, амигүй хурьга түрэнэ. Эдэ бүгэдэ нэн түрүүн эхэ хонидые зүбөөр эдеэлүүлжэ, харууһалжа шадаагүйһөө болодог байна. Тиимэһээ хонишон бүхэн ажалдаа ехэ анхаралтайгаар хандажа, мэргэжэлтэдэй захяа заабари наринар дүүргэхэ уялгатай.

Мүн энэ үбэл хүйтэн шанга байжа, байрын һайса дулаалагдаагүйһөө боложо, нялха хурьгадай хүйтэ абажа, үхэл гарзада орохо баримтанууд үзэгдөө. Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Шанайска отделенидэ энэ шалтагаанһаа аяар дүшэн хурьган гарзалаа. Харин хэзээнии һүүлдэ, хурьгадай үбшэлжэ, гарзалжа захалхадал, отделениин хүтэлбэрилэгшэд тэндээ пеэшэн табюулһан байха юм.

Урда жэлнүүдэй байдалһаа хараад үзэхэдэ, шэнэ түл илангаяа февраль, март һарануудта олоор гарзалдаг байна. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ хурьгад олон болоод, тэрэнэй хойноһоо харууһа, анхарал багадана бшуу. Мүн эхэ хонид һайса эдеэлүүлэгдэнгүй байжа, тамираа һуларна. Байгша ондо энээндэ илангаяа анхарха шухала.

Эгээл мүнөө үедэ түл түрэсын олошороод байхада хонишод, хурьгашад оролдосотойгоор ажаллаха, тэндэ колхоз, совхозуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд саг үргэлжэ туһалха, хэрэгтэй бүхы юумээрнь тэдэнэрые хангаха уялгатай.

Худалдаа наймаанай, медицинскэ, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд хонишодой эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандажа, тэдэнэртэ һаадгүйгөөр хүдэлхэ арга олгохо үүргэтэй. Автолавканууд, нүүдэл библиотекэ болон кино гэхэ мэтэнүүд хонишодой бригадануудаар ходо ябажа байха болонс. Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхоздо эхэ хонидой хэдэн отаранууд бүлэг бүлэгөөрөө байхаар түхеэрэгдэнхэй. Энэнь хонишодой эрилтэнүүдые хангахада зохид байна. Мүнөө жэлэй түл абалгын үедэ колхозой правлени хонишод, хурьгашадта халуун эдеэ бэлдэдэг болоо. Юуб гэхэдэ, түл абалгын шахардуу сагта амархан һуужа сай уухашье сүлөө забдагүй байдаг ха юм.

Аймагуудай партийна, совет болон хүдөө ажахын органууд хонидсой түл абалгын мүнөө жэгдэрээд байхада, эдэ асуудалнуудта горитой анхаралаа табижа, бии байгаа дутуу дундануудые усадхаха хэмжээ абаха ушартай. Тиихэдээ зооветеринарна мэргэжэлтэдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ, хони хурьгадай үхэл гарзатай эрид тэмсэхэ, ажалдаа хайша хэрэгээр, эээн бусаар хандаһан ябадалда эсэс табиха болоно.

НҮХЭД ХОНИШОД! Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ абаһан уялгаяа бэелүүлжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтаар угтаха гээшэ таанадай дайшалхы зорилго мүн.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ—АРАДАЙ КАНДИДАДУУД

…РАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Ленинэй ордентэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой электрома… цехэй хүдэлмэришэд һунгалтын урда тээхи суглаанда.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЭРХИМҮҮД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭНЭ

«Электромашина» заводой кран бүтээлгын цехэй хүдэлмэришэд хамтын суглаан дээрэ нютагай Соведүүдэй депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Цехэй парторганизациин секретарь А. П. Яковлев орон дотор ябуулагдажа байгаа шухала кампани болохо — нютагай Соведүүдэй һунгалта тухай тобшохоноор элидхэбэ. Тэрэнэй һүүлээр нүхэр Д. Ф. Думнов үгэ абажа, Улаан-Үдын городской Соведтэ һунгаха 193-дахи һунгуулиин округһоо һунгагдаха депутадта кандидадаар заводой үнинэй хүдэлмэришэн Валентина Пенхаевна Шулуновае дэбжүүлхэ тухай һанамжа дурадхаба.

Энэ дурадхалыень түс заводой хүдэлмэришэн Р. М. Ахмедшин һайшаан дэмжэбэ.

Мүн Улаан-Үдэ городой Советскэ районой Соведэй депутадта кандидадаар 60-дахи һунгуулиин округһоо КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь Феликс Иванович Ченкировые дэбжүүлхэ тухай дурадхал цехэй начальнигай орлогшо М. Н. Бузанов оруулба. Энэ һанамжые түс цехэй хүдэлмэришэн М. М. Войлоков халуунаар дэмжэһэн байна.

Цехэй хүдэлмэришэдэй энэ суглаанда хабаадагшад нүхэд Шулунова, Ченкиров гэгшэдые депутадта кандидадуудаар дэбжүүлһэн тухай тогтоол баталан абаба.

Д. ЦЫБЕНОВ.

ОЁДОЛШОДОЙ НАЙДАМТАЙ НҮХЭД

Уржадэр Улаан-Үдэ хотын оёдолой «Индпошив» нэгэдэлэй «Одон» ательегэй хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан үнгэргэгдэжэ, ажалшадай депутадуудай районно болон городской Соведүүдэй депутадта кандидадуудые дэбжүүлһэн байна.

Энэ суглаан дээрэ түрүүлэн үгэ хэлэһэн К. П. Тимонин нютагай Соведэй һунгалта тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэнэйнгөө удаа, эндэ сугларһан оёдолшодто ажалдаа эрхим амжалта туйладаг, мүн олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, олондо хүндэтэй болоһон нүхэдөө депутадта кандидадаар дэбжүүлэн нэрлэхыень дурадхаа. Уданшьегүй түс ательегэй үнинэй оёдолшон Макавеева хүн зоной урда гаража, һунгуулиин 176-дахи округһоо оёдолой цехэй мастер Дарима Николаевна Будаевае ажалшадай депутадуудай городской Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулһанайнгаа удаа, дурадхаһан нүхэрэйнгөө намтар тухай сугларагшадта тобшохоноор хөөрөө. Тэрэнэй һүүлээр хубсаһа эсхэгшэ Алексей Михайлович Лушкарев үгэ абахадаа, һунгуулиин 33-дахи округһоо Улаан-Үдын Советскэ районой ажалшадай депутадуудай Соведэй депутадта кандидадаар залуу оёдолшон, комсомолой гэшүүн Татьяна Калистратовна Федоровае дэбжүүлхыень дурадхаа.

— Би Татьяные һайн мэдэхэб. Олон жэлдэ хамта нэгэ цех соо ажалланабди — гээд, Лушкаревой дурадхал һайшаажа байһан оёдолшон Малютина саашань иигэжэ үргэлжэлүүлнэ.—Энэ басаган Зүүн Сибириин технологическа дээдэ һургуулида һуража, эрдэм мэргэжэлээ улам дээшэлүүлнэ. Тэрэнһээ гадна, энэ нүхэрнай олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, мүн залуушуул оёдолшодто хододоо туһалжа, абаһан түсэб, даабаряа саг болзортонь дүүргэхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдодог юм. Эгээл тиимэһээ Татьяна Калистратовна маанадайнгаа найдал ба эрилтые хүсэд хангажа шадамаар гэжэ дэмжэнэб.

Иигэжэ «Одон» ательегэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшад өөһэдынгөө дундаһаа ажалша бэрхэ, хүн зоной найдабариие харюулжа шадамаар эрхим хүнүүдээ ажалшадай депутадуудай городской болон райондо Соведүүдэй депутадта кандидадуудаар дэбжүүлһэн байна.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

ЖЭМҺЭГТЭЭ ЭРХИМЛЭҺЭН ҺААЛИШАН

Түнхэнэй аймагай Жэмһэг тосхондо ажаһуугшадай үсэгэлдэр үнгэрһэн хамтын суглаан Түнхэнэй аймагай Соведые һунгаха Бага-Горхоной № 42 һунгуулиин округой депутадта кандидадаар Галина Дылыковна Бандеевае дэбжүүлээ. Нүхэр Бандеева тосхонойнгоо зоной нимэ ехэ найдабари үнэн сэхэ ажалаараа олоо. Залуу һаалишан түргэн саг соо мэргэжэжэ, удангүй Саянай совхоз соо суурхажа эхилээ. Тиин үнгэрөөшэ жэлэйнь дүн дурдабал, үнеэн бүриһөө 3164 литр һү һаажа, аймагсоогоо түрүү зэргэдэ гараа. Ажалдаа ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Галина басаган Москвада үнгэрһэн хүдөө ажахын залуу түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадаһан байна.

Жэмһэг тосхоной ажалшадай дурадхалаар тэндэхи сомоной Соведэй депутадуудта кандидадуудаар мүн нютагай түрүү, хүндэтэ нүхэд, мал адуулагша Асадулин Абдулхан Асадавич, врач Светлана Лаврентьевна Хангеева гэгшэд дэбжүүлэгдэээ.

РЕПОРТАЖ

ҺУНГУУЛИИН НЭГЭ УЧАСТОГТА

…бэртын сомоной Соведэй бай… …соо орожо ерэхэдэм, түрүүлэгшэ …б Дагбаевич зузаан зузаан …нуудые гарганхай, ехэл анха… …узэжэ һууба. Асууха асуудал… …эй ойлгосотой. Һунгалтын дүтэл… …байхада, хэхэ хүдэлмэринь тоо …б даа.

— Байза, юрэдөө, Цэдэн Цыбик…вич ерэхэ ёһотой юм һэн. Тэ… …хадаа Шэбэртын дунда һур… …ин багшанарай зүгһөө хүдөөгэй …гуулиин комиссиин түрүүлэгшээр …лэгдэһэ гээшэ. Бэрхэ багшана… …тоодо үнинэй ородог. Мүнөө һур… …иигаа һуралсалай таһагые даагаж хүдэлдэг даа.— гэжэ хэлэжэ …т байхадань, бэеэр набтархнаг, …ан гэшхэдэлтэй, дундуур нэ… …дүн ороод:

— Удаарбагүй аабзаб, — гэжэ …ааа зобонгёор асуугаад, дэгэлээ …н тайлажа, Юмжаб Дагбаевичай …аан карта ерэжэ һонирхоно. …, хэхэ хүдэлмэри тушаань …й Соведэй түрүүлэгшэ дэлгэрэн… …танилсуулаад, комиссиин тү… …ни заседани тэрэ үдэртэнь үн… …, хүн бүхэнэй ямар юумэнэй …ын хойноһоо хинаха, харюу… …тухай уялгануудыень хэлэжэ …нь һануулба.

…оогэй һунгуулиин комиссиин …дээр хонишон Нима Доржиевич …иев, хэлхээ холбооной хүдэл…гшэ Зоя Иннокентьевна Шило… …хозой ахалагша агроном Васи… …шиевич Дагбаев гэгшэд һун… …нхай.

— Хэхэ хүдэлмэримнай ехэ байна. Урдань 35 һунгуулиин округ байһан. Мүнөө жэлшье энэ хэбээрээ үлэхэ, гэбэшье округ бүхэнэй хүн зоной тоое абаха, холын малшадта ошожо, совет зоной эрхэ сүлөөтэ конституци, һунгалта тухай хөөрэжэ үгэхэбди,— гэжэ Цэдэн Цыбикжапович хөөрэбэ.

Библиотекарь Бальжима Данзановна эрхим агитаторнуудай тоодо оролсодог. Тэрэнэй эгээл хөөрэлдөө үнгэргэжэ байхада байгдаа. Мүнөө тэрэ пенсионер Доржи Убашеевайдэ оронхой, хэжэ үгэһэн халуун сайень уулсажа байжа, табиһан асуудалнуудтань тодхолтой харюу үгэнэ. Гэрэй эзэн эхэнэр Цэрэн-Долгор Шойсоронова агитатор басаганай гэртэнь орожо ерэһэндэнь баяртай. Теэдшье баярлангүй яахаб даа. Һунгалтын хайшан гэжэ үнгэргэгдэхэ тухай мэдэхэһээ гадна, уласхоорондын байдал, Эхэ орон соогоо ямар хубилалтануудай һүүлэй үедэ болоһые гүнзэгыгөөр ойлгожо абана бшуу.

— Басагамни, ехэл һайн даа. Орожо гаража, олон һонин юумэ хүгшэдтөө дуулгажа байгты,— гэжэ гэрэй эзэн эхэнэр урмашан хэлэнэ.

Бальжима Данзановна Данзанова гансаханшье айлнуудаар орожо хөөрэлдөө үнгэргэдэггүй, холын малшадта ошожо, һонин ном, журналнуудые саг соонь тараадаг, һонирхоһон асуудалнуудтань харюусадаг заншалтай.

— Һунгалта дүтэлжэ байна. Хэхэ хүдэлмэрим бүри үргэдэхэ. Һунгалтын удха шанар тухай хөөрэһэн брошюра, журналнуудые агитаторнуудта зүбөөр шэлэн оложо үгэхэ минии арюун зорилго,—гээд Бальжима хэлээ һэн.—Депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлжэ эхилбэбди. Арадайнгаа дундаһаа урид гараһан түрүү хүбүүд, басагадайнгаа түлөө үндэр дуугаа үгэхыень һунгагшадые уряалха, кандидадуудай намтартай, ажал хэрэгтэйнь хүн зониие үргэнөөр танилсуулха — һунгалтада бэлэдхэлэй түлэг хаһа тулажа ерэбэ.

Хүн зоной үзүүлһэн этигэл найдабариие харюулхаһаа үнэтэй, хүндэтэй юун байхаб. Зоной хэһэн захилые ходо дүүргэжэ байдаг депутадууд олон. Бэедээ эрилтэ ехэтэй нимэ депутадуудта этигэнгүй байхын аргагүйл. Эгээл тиимэһээ тэдэндэ дахяад этигэл найдабари үзүүлхэдэ ямаршье алдуу болохогүй, харин тэдэнэр улам лэ эршэ зоригтойгоор хүдэлхэ бшуу. Нютагайнгаа Соведтэ хоёрдохёо һунгагдахаар кандидат болон дэбжүүлэгдэһэн түрүү хонишон Сэжэдмаа Аюшеевае, олон жэлдэ механизатораар хүдэлһэн Павел Федорович Слепневые дурсангүй гарахын аргагүйл.

Бэшүүрэй совхозой хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай зүгһөө аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутадта кандидадаар суута һаалишад М. Ц. Дармаева, Д. Б. Базарсадаева гэгшэд дэбжүүлэгдэбэ.

Эдэ эрхим бэрхэ хүбүүд, басагаднай энэ үндэр ехэ этигэл найдабарида хүртэхэдөө, хамсыгаа шуужа, хабаяа харуулха байхал.

Ц. ХАМАЕВ.

МЭРГЭЖЭЛЭЭРЭЭ СУУРХАГШАД

…аймагай промышленностиин, барилгын, харгы замай түрүүшүү… …зүблөөн дээрэ Раиса Дмитриевна Солдатовада «Мэргэжэлтэн …гоо шалгарһан эрхим хүдэлмэришэн» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ …дэһон тухай үнэмшэлгэ үгтөө һэн. «Бурятцелинстрой» трестын …райн барилгын материалнуудай участогтахи шлако-блогой цехэй …овшигаар дүрбэдэхи жэлээ (предприятиин хүдэлжэ эхилһэн… хойшо) хүдэлхэ зуураа нүхэр Солдатова һараһаа һарада даал…аряа үлүүлэн, хүдэлмэреэ эрхим шанартайгаар хэнэ. Үнгэрөөшэ …йнгаа түсэб 10 процентээр үлүүлһэн һаа, байгша ондо 20 про…тээр үлүүлхэ гэһэн социалис уялга абанхай.

…Загарайн аймагай Соведэй депутадта кандидадаар хэниие дэб…жүүлэлтэйб гэжэ асуудалай табигдахада, участогай хүдэлмэрилэгшэд …нэн дүүгаар Раиса Дмитриевнагай нэрэ хэлэһэн байна. Кочегар …тонов, мастер Александровский болон бусад сугтаа хүдэлдэг хүн…эй нүхэрэйнгөө тухай олон һайшаалта үгэ хэлээ, зоной этигэл …найдабари Раиса Дмитриевнагай үнэн зүрхэнһөө харюулха бай…дань найдажа байһанаа элирхэйлээ.

Тиин Загарайн аймагай Соведые һунгаха № 5 Пионерскэ һун…гуулиин округһоо депутадта кандидадаар нүхэр Солдатова Раиса …митриевнае дэбжүүлһэн тогтоол барилгашад нэгэн дуугаар абаад, …нүхэр Р. Д. Солдатовае кандидат болгон бүридхэлдэ абахыень һун…гуулиин окружной комиссиие гүйха гэжэ шиидхэбэ.

…Аймагай Соведэй депутадта № 2 Северный һунгуулиин округ…һоо кандидадаар мүн ажаһуудалай талаар хангалгын комбинадай …оёдолшон нүхэр Л. С. Давыдова дэбжүүлэгдээ.

Д. БАЗАРОВ.
Загарайн аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй секретарь.

ЭРХИМҮҮД ШАЛГАРНА

…аламнай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 3-…хи отделениин хонишод мүнөө …даа абаһан уялгануудаа дүүр…хын түлөө шармайн оролдожо, …хурьга абалтые һайнаар үнгэрэжэ… байна.

…Эрхим хонишон, коммунист …дсаран Соктоевой бригадынхид …45 эхэ хонидһоо 451 хурьга …абаад.

…Үнгэрһэн жэлдэ 100-һаа 87 …хурьга абажа тулжүүлһэн Д. Ба… …харадаг 553 эхэ хонинһоо 416 хурьган абтаад, гарзагүйгөөр тулжүүлэгдэжэ байна.

Гадна түс отделенидэ магтаалда хүртэмөөр үшөө нэгэ малшан бии. Хэн бэ гэбэл, Бадмажап Цыбенов болоно. Энэ нүхэрнай 664 толгой эрье хонидые адууляна. Намарайнгаа хүсые оройдоошье гээгээгүй гэжэ һанахаар, хонидынь тобир тарганууд.

Иигэжэ манай отделениин хонишод В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха сэжэ омог дорюунаар ажаллаиад.

Г. ТУГУТОВ,
XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи отделениин эхин парторганизациин секретарь.

ЧССР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРЭЙ СССР-тэ ЕРЭЖЭ ОШОҺОН ТУХАЙНЬ

Чехословакиин социалис республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Ян Марко гэгшэ Советскэ правительствын уряалаар энэ оной февралиин 5-һаа 11 болотор албан хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд ошобо.

Советскэ Союзда байха зуураа Ян Марко КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнотой, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинтай уулзажа, хани нүхэдэй ёһоор хөөрэлдэһэн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкатай уулзаһан байна.

Совет-чехословак харилсаа дам саашань хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ тодорхой асуудалнууд тэдэ уулзалгануудай үедэ хэлсэгдэһэн байгаа гэжэ коммюнике дээрэһээ эли болоно. Социалис хани барисаата оронуудай нягтарал дам саашань бэхижүүлхэ тушаа нэгэн һаналтай байһан ушар түсгаар тэмдэглэгдэбэ. Социалис оронуудай нягтарал бэхижүүлгэдэ хоёр ороной хоорондо али бүхы талаар хани харилсаанай улам бэхижэжэ байһан ушар туһална гэжэ мүн тэмдэглэгдэбэ. Мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдалда Варшавска договор гэдэгэй хамгаалгын эмхиие улам бэхижүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тоолонобди гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ. Хоёр орон Экономическа харилсан туһалалсалгын соведэй хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулгада саашадаашье нэмэри өөһэдынгөө талаһаа оруулха юм.

Уласхоорондын шухала асуудалнуудаар һанамжанууд хэлсэгдэбэ. Европодохи аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ, тэрэ эндэ зорюулагдаһан хэмжээнүүдтэ түсгаар анхарал хандуулагдаһан байна.

Бүхы уулзалга ба хөөрэлдөөнүүд үнэн зүрхэнэй, хани ёһоной оршон байдалда, сэхэ рууень хэлсэгдэжэ үнгэрбэ.

(ТАСС).

КРЫЛОВОЙ ДУРАСХААЛДА ЗОРЮУЛАГДАБА

КАЛИНИН, февралиин 11. (ТАСС-ай корр.). И. А. Крыловой түрэһөөр 200 жэлэй ойе литературна ехэ вечер үнгэргэжэ, Калинин городойхид мүнөөдэр тэмдэглэбэ. Басни бэшэдэг агууехэ зохёолшо Волго мүрэндэхи үнинэй ород городто эдир бага наһаяа бүхыдэнь үнгэргэһэн байна. Тиимэһээ тэрэнэй дурасхаалые Калинин городой хүн зон илангаяа ехээр хүндэлэн тэмдэглэдэг.

Эндэхи уран зохёолшод, поэдүүд, партийна ба советскэ хүдэлмэрилэгшэд, студентнүүд, һурагшад, һургуулинуудтахи Крыловой нэрэмжэтэ литературна кружогуудай гэшүүд офицернүүдэй байшан соо сугларба. «Басни бэшэгшэ ородой агууехэ уран зохёолшо» гэһэн элидхэл профессор В. И. Никольский хэһэн байна. Совет уран зохёолшодой союзай үнинэй гэшүүн И. И. Попов нютагайнгаа поэдтэ зорюулһан шүлэгүүдээ уншажа үгэбэ. Областной драмын театрай ба филармониин артистнууд ехэ концерт харуулба.

Агууехэ үдэртэ зорюулан

шэнэ значогууд гаргагдахань

Металлаар уран һайхан гравюрануудые бүтээдэг Москвагай завод В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан түрүүшын значогуудые бүтээн гаргаа.

— Манай завод алдарта ойдо зорюулан, арбан янзын значок бүтээн гаргаха юм. Тэдэ значогууд олон тиражтайгаар гаргагдаха,— гэжэ предприятиин главна инженер Л. Г. Ножнова хөөрэнэ. — Ленинэй зохёолнуудай ботинуудай дүрсэ харуулһан значок абаад үзэе. Тиимэ 250 мянган значок бүтээн гаргажа наймаанда эльгээхэбди. Бусад значогуудынь 100-һаа 200 мянга хүрэтэр тиражтайгаар бүтээн гаргагдаха.

В. И. Ленинэй ябаһан газарнуудые харуулһан олон значогууд бүтээн гаргагдаха.

Москвагай комбинат В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан 200 түхэлэй тэмдэгүүд болон значогуудые, дурасхаалай медальнуудые бүтээн гаргаха юм.

(ТАСС-ай корр.)

И. И. Якубовский Берлин ерэбэ

БЕРЛИН, февралиин 10. (ТАСС). Варшавска договорто хабаалагша гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша Советскэ Союзай Маршал И. И. Якубовский мүнөөдэр Берлин ерэбэ.

Бодото дээрээ бэелжэ байгаа социалис демократи

Бүхы союзна ба автономно республиканууддай Верховно Соведүүдэй Президиумүүд ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной, окружной, районно, городской, городуудтахи районно, поселогуудай ба сельскэ Соведүүдэй ээлжээтэ һунгалта энэ оной мартын 16-да үнгэргэхэ гэжэ тогтообо.

Соведүүдэй һунгалтада мүнөө үедэ хаана хаанагүй бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябажа эхилбэ. Ниитэ зоной политическэ угаа ехэ эдэбхиин гаража байгаа оршон байдалда, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр, ажалай амжалтаар угтаха гэжэ совет арадай бэлдэжэ байгаа үедэ һунгалтын бэлэдхэл ябажа байна.

Һунгуулиин кампаниин эхилхын урда тээ депутадууд — өөһэдынгөө һунгагшадай үмэнэ, гүйсэдхэхэ комитедүүд — Соведүүдэй сессинүүд ба улад зоной үмэнэ тоосоогоо үгэһэн байха юм.

Нютагай Соведүүдэй бүхы депутадуудай 96 процентнь — һунгагшадай урда, гүйсэдхэхэ комитедэй 99 процентнь — Соведүүдэй сессинүүдэй урда тоосоогоо хэбэ. Гадна нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай 95 шахуу процентнь ажалшадай хамтын суглаанай үмэнэ тоособо. Бүхыдөө 205 мянга гаран тиимэ суглаанууд үнгэргэгдэжэ, 40-өөд миллион хүн хабаадалсаба.

Бүхы орон дотор март һара соо ажалшадай депутадуудай 49.554 нютагай Совет һунгагдаха байна. Тэрэнь 1967 онойхидо орбол 784-өөр олон болоно. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада соо орон соомнай 50 шэнэ город, городой түхэлэй 167 тосхон бии болонхой. Тэдэнэй олонхинь Сибирь, Холын Хойто ба Алас-Дурна зүгэй байгаалиин баялигаар баян газар нютагуудта байгуулагдаһан байна.

Һунгалта тухай Дүримөөр хараалагдаһан гурим ба болзор соонь бүхы республикануудта һунгалтада бэлэдхэл ябуулагдажа байна. Мүнөө үедэ хизаарай, областной, окружной (национальна округуудта), районно, городской, городуудтахи районно, поселогуудай ба сельскэ һунгуулиин комиссинууд баталагдажа дүүрээ. Бүхы союзна ба автономно республиканууддта 49 мянга гаран тиимэ комиссинууд байгуулагданхай. Ниитын эмхинүүдэй, ажалшадай коллективүүдэй 288 мянга гаран түлөөлэгшэд тэдэ комиссинуудта дэбжүүлэгдэбэ. Комиссинуудай составай 47 процентнь эхэнэрнүүд, 57 процентнь партийнабэшэ хүнүүд оролсоно.

Мүн тэрэшэлэн һунгуулиин округууд, һунгуулиин окружной комиссинууд байгуулагдажа дүүрэбэ. Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор, тэдэ комиссинуудта 6 миллион гаран ажалшад дэбжүүлэгдэһэн байна. Һунгуулиин участогуудые, һунгуулиин участковo комиссинуудые байгуулха, һунгагшадай списогуудые табиха хүдэлмэри эхилэнхэй.

Нютагай Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэхын тулада 2.071,722 округ байгуулагдаһан байна. Тэрэнь үнгэрэгшэ һунгалтынхида орходоо 30-аад мянгаар олон болоно.

Мүнөө үедэ бүхы орон дотор кандидадуудые дэбжүүлгэ боложо байна.

Орон соомнай дэлгэрһэн һунгуулиин кампани ерэхэ һунгалтын бэлэдхэлдэ ажалшадай туйлай эдэбхитэйгээр хабаадалсаха байһыень, Совет социалис гүрэнэйнгөө ажал хэрэг эрхилхэдэ тэдэнэй үргэнөөр хабаадаха байһыень эли тодоор харуулна.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ЭЭЛЖЭЭТЭ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй гэшүүн болохо хүнүүдые һайнаар бэлдэхын тулада КПСС-эй Улаан-Үдын райком уулзалгануудые эмхидхэдэг боло. Һаяхан Тарбагатай, Ивалга, Ганзурино тосхонуудһаа партиин гэшүүндэ кандидадууд ээлжээтэ уулзалгадаа сугларба. Эндэ партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша нүхэр А. Ф. Манзарова тэдэнтэй хөөрэлдөө хэхэдээ, коммунистнуудай урда ямар зорилго табигдаха байһан, партиин Уставай ёһо гуримууд тухай ойлгуулба.

Һаяар партиин гэшүүндэ абтаха нүхэдэй дунда хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бии. Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын 4-дэхи отделениин агроном Борис Цыдыпов партиин гэшүүнэй нэрэ хүндэдэ хүртэхын тулада һайнаар бэлдэнэ.

В. ДАНИЛОВ.
КПСС-эй райкомой инструктор.

АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

ХОРИ. **(Телефоноор абтаба).** Аймагай совхозуудай, модо бэлэдхэлэй ба бусад промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай дэргэдэ байгуулагдаһан арадай хиналтын бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн партиин райкомой дэргэдэ зарлагдаба.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Павлов үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд тухай, 1969 ондо аймагай арадай ажахын, соёл культурын хүгжэхэ арга боломжонууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тиихэ зуураа табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтахын түлөө дэлгэрһэн ехэ тэмсэлэй үедэ арадай хинагшадай бэелүүлхэ зорилгонууд тухайда дэлгэрэнгыгээр тогтообо.

Арадай хинагшадай аймагай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Санжиев арадай хиналтын органуудай байгууламжын шэнэ дүрим тухай тодорхойгоор элирхэйбэ.

Г. ХАГОЕВ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ДААБАРИИНЬ ИИГЭЖЭ ДҮҮРГЭ...

1956 ОН ҺЭН. Коммунист Дугар Будацыренович Бимбаевые колхозой парткомдо уриба. Тиигээд тэрэнтэй үнишье хөөрэлдэжэ һууха сүлөөтэй хүн байгаагүй һааб даа. Абаһаар лэ «шии хонишон боложо хүдэлыш даа, хүн дуталлана. Хүн лэ гээд энэ хүдэлмэридэ эльгээхэгүй ха юмбиди» гэжэ дурадхаа бэлэй.

Дугар Будацыренович улуу юумэ хэлээшье үгы, алибаа шалтагшье бэряагүй, тэрэ дурадхалыень хүндэтэйгөөр хүлеэжэ абан, ёһотойл партийна даабари гээшэ гэжэ тоолоһон юм. Коммунист Бимбаев гансаараашье хонишон болоо бэшэ. Партиин гэшүүн Цыбик-Дари Баянгановна һамганиинь баһал хонишон болоно, гэр бүлөөрөө һүрэг хони тушаажа абаһан гэхэ.

Тэрэ гэһээр 13-дахи жэлынь алхална. Бимбаевтан хонишон лэ ябаһаар. Элдэб ушарнуудшье тохёолдоо юм бэзэ. Тиигэбэшье энэ тэрэ бэрхэшээлһээ туйхарижа үзөөгүй. Партийна организацинсаа даалгаһан даабарие харюулха гэжэ бүхы хүсэл оролдолгоёо, мэргэжэл шадабарияа гаргаа. Абаһааршье һайн амжалта туйлажа захалаа. Бүри хойто жэлдэнь — 1957 ондо Бимбаевтан харууһалжа ябаһан һүрэг хонидойнгоо 100 эхэ хонин бүхэнһөө 92 хурьга түлжүүлээ, томо малай толгой бүриһөөнь 3,2 килограмм шахуу нооһо хайшалжа абаа бэлэй.

Энэмнай тэрэ үеын байдалаар яһалал анхарал татамаар үрэ дүн байгаа. Имагта амжалта туйлагшад республика соошье баһал тиимэ олон байгаагүй даа.

Эндэ 1968 оной ажалай дүн харуулая. Зуун эхэ хонин бүхэнһөө 105 хурьга түлжүүлээд, толгой бүриһөөнь 3,2 килограмм нооһо абажа шадаа. Энэ амжалтынгаа түлөө «Чемпион хонишон» гэжэ аймаг соогоо суурхаба.

Хониншодоор хүдэлһэн 12 жэлэйнь ажалай үрэ дүн гайхалтай һайн, баян дэлгэр. Энэ үедэ КПСС-эй гэшүүд Дугар, Цыбик-Дари Бимбаевтан 7549 эхэ хонидһоо хамтадаа 7600 хурьга түлжүүлжэ, колхоздоо тушаагаа. Эды шэнээн хонидтой ажахынуудшье байдаг ха юм даа. Тиихэдэ 27583 килограмм нооһо хайшалжа абаһан болоно. Энэмнай хэды машина ашаан гээшэб? **Шоото дээрэ хубаахада гараадхина ааб даа. Энэ абаһан нооһыень хайшалагдаһан хонин бүридэ хубаагдаха болоо һаа, 3,4 килограмм** хүртэнэ. Баһал һайн жэшээ.

Мүнөө Бимбаевтан 530 хони харууһалжа байдаг. Түсэбтэ табан жэлые болзорһоонь урид дүүргэхэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе алтан бэлэгээр угтаха гэжэ эрмэлзэһэн эдэ хоёр хонишод ехэ уялга бэедээ тохожо абанхай. Тэрэл хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тулада бүхы хаба шадалаа, оюун бодолоо хандуулһаар.

Дугар Будацыренович ганса хонидоо эдеэлүүлээд, адуулаад, хурьгадаа түрүүлжэ, түлжүүлээд ябадаг зон бэшэ. Эдэбхитэй коммунист байхаһаа гадна, өөрынгөө эрдэм бэлиг бэлжүүлжэ ябадаг. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент-заочник. Имагта хүдэлмэридэ ябажа байгаад, ажалһаа таһарангүй һураха гээшэмнай тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ даа. Теэд аляанданьшье үрдеэд лэ ябана ха юм.

Түрүү хонишодой ажал хэрэгтэ түрэл «Улаан Оронго» колхозойнь хонин ажалай талаар зоотехник Евгения Намсараевна Доржиева ходо туһалжа, захяа заабари үгэжэ байдаг. Ганса заабаришье үгэхэ бэшэ ааб даа. Бэрхэ хонишодой хүдэлмэриһөө халан абамаар дүй дүршэл яашооб. Бусадта һургаал болохоор юумэн эдэ хонишодой ажалда одоо олон бэд даа. Е. Н. Доржиева миниишье Дугарайда һая ябахадамни баһал ерэнхэй байгаа һэн. Энэ мэргэжэлтэ гол тушаалайнгаа хажуугаар колхозой отделениин партийна эхин организациин секретарь хүн, тиимэ һэн тулада эдэ хоёр хонишод коммунистнуудтай хөөрэлдэхэ, зүбшэхэ юумэниинь дууһаа гэжэ байлтай аал?

В. НИКОЛАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон Д. Б. Бимбаев, колхозой зоотехник Е. Н. Доржиева гэгшэд түл абалгын халуун хаһын үедэ хэхэ хүдэлмэриингөө ... хойлжо һууна.

АВТОР...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой эрхим электромеханигуудай нэгэн Алексей Макарович Стрекалов.
Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

Февралиин 26-да Н. К. Крупскаягай түрэһөөр 100 жэлэй ой гүйсэхэнь

ТАЙМЫРАЙ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ БЭЛЭГ

Надежда Константиновна Крупская Сибирьтэхи сүлэлгэдэ байхадаа энэ хизаарые һайн мэдэхэ болоһон. Шушенскаһаа гадна, Красноярск, Минусинск ба Сибиринн олон хүдөө нютагуудаар ябажа үзэһэн бэлэй. Таряашадтай танилсадаг, Енисей шадарай бага яһатан арадуудай түлөөлэгшэдтэй уулзадаг, ажабайдалаарнь һонирходог һэн. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй һүүл багта, хоридохи зуун жэлэй эхин дээрэ тэдэ арадууд үхэжэ дууһаха туйлдаа хүрөөд байһан эхэнэрнүүдэй байдал илангаяа хүшэр хүндэ байгаа. Жэшээлхэдэ, эвенк эхэнэрнүүд ямаршье эрхэгүй, ёһотой богоол зарасанууд байһан. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ байгуулагдаһан Хойто зүгэй арадуудай комитедэй тунхаглаһан документнүүд соо иигэжэ тэмдэглэгдэһэн юм: «Хадамда гараһан эхэнэр үбгэнэйнгөө гэртэ ямаршье эрхэгүй, харшалуулжа байдаг. Юуб гэхэдэ уг ондоотой болоно бшуу. Тиимэһээ хэды шэнээн мүнгэн энэ эхэнэрэй түлөө түлэгдөөб, тэды шэнээн эрилтэ, ажал хүдэлмэри тэрээндэ ашагдадаг байһан».

Сүлэлгэһөө бусажа ерээдшье байхадаа, Надежда Константиновна Хойто зүгэй эхэнэрнүүдтэй холбоо барисаагаа таһалдуулаагүй юм.

Совет засагай жэлнүүдтэ энэ холбоо барисааниинь илангаяа бэхижээ.

1935 ондо Таймырай бүлэг эхэнэрнүүд Надежда Константиновнада бэлэг болгохын тула угалзалан шэмэглэгдэһэн урбуулга гутал, үшөө бэшэг эльгээһэн юм. Тэрэ бэшэг соонь Таймырай национальна округой эхэнэрнүүдэй шэнэ байдал тухай тодорхойгоор хэлэгдээтэй.

Удангүй Надежда Константиновнаһаа харюугай бэшэг абтаа бэлэй:

«Хүндэтэ нүхэд, Красноярска хизаарай Таймырска национальна округой эхэнэрнүүд!

Танай бэшэг, фото-зураг болон угалзалан оёдоһон урбуулга гутал абааб. Гуталайтнай гоё гээшэнь хэлэшэгүй, хараһан лэ хүн али болохоор һайшаана.

Хүндэтэ нүхэд, нацсоведтэтнай 50 эхэнэрэй оруулагдаһанда ехэтэ баярланаб. Эгээ мүнөө тэдээндэ али болохо туһа хүргэхэ хэрэгтэй. 13 эхэнэрэй райисполкомдо, табан эхэнэрэй окрисполкомдо хүдэлдэг болоһондо баһал баяртайб. Та бүгэдэндэ халуун мэндые хүргэнэб.

Ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй эрдэмдэ һуража, ажаһуудалаа хубилгажа, һургуулида һуража байһанда, олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болоһондо баһал баяртайб. Түрүүшын алхам хүндэ байдаг гэжэ һайн мэдэнэб. Теэд эхилбэл, захадань гараха гэһэн үгэ яажа маргажа болохоб.

Таймырай округой эдэбхитэдтэ үшөө дахин мэндээ хүргэжэ, ажал хүдэлмэридэнь амжалта хүсэнэб.

Н. К. КРУПСКАЯ».

Мүнөө Таймырай хүн зоной байдал тад ондоо болонхой. Хэдэн зуун эхэнэрнүүд багшаар, элүүрые хамгаалагшаар, зоотехнигээр ажаллана. Хэдэн арбаад эхэнэрнүүд харюусалгатай хүтэлбэрилхы тушаал даана. Жэшээлхэдэ, Екатерина Чупрова партиин окружной комитедэй секретаряар хүдэлнэ.

Жан КАЦЕР,
АПН-эй корреспондент.

ХҮСЭЛ ЯАЖ БЭЕЛДЭГ БЭ?

Суутайн Хуриган Загаһатадаа юрын лэ хүн һэн. Чисаанын баянуулда десятина сабшажа, түлөө бэлдэжэ ябадаг хадаа зоной нюдэндэоостой харагдадаг байгаа. Һүлэнэрыньшье тэрэниие хүлеэжэ ядашадаг бэлэй. Гэртээ ерэхэдэнь, багахан үхибүүдынь хормойдоноо, харин эһэхэ хоолоор таһалдуулхагүй гэжэ зобошоһон Мария һамганиинша баярлашаха. Теэд нүхэрэйнгөө сумаагай хооһон хэбтэхые харахадаа, түргэхэн сайгаа эдеэшүүлэн, хара уһанда аарса шабхадажа эхилдэг бэлэй. Иимэ байдалда ехэ болоһон аханар, эгэшэнэртээ орходоо Катя «юушье үзэнгүй» үндыһэн ааб даа. Һургуулида эхин ошоходонь ехэ ахайнь ном, дэбтэр, карандаш бэлдэжэ үгөө һэн, нэгэ эгэшэнь тэрлигынь угаагаа, харин эжынь ханзын оёорто үмхиртэрөө хэбтэһэн нулаадха гаргажа тархиинь боогоод таалаба. Харин тиихэдэ наһатай болоһон абань урдаа еруулжэ:

— Зай, багша болохошни гээшэ даа, басагамни! Номдоо бэрхээр һураарай! — гэжэ захяа һэн.

Катя юуншье гэжэ харюусаһанаа һанадаггүй. Харин һургуулиингаа боһоо алхажа, тэндэ ахаяа хараад гайхаһаниинь мүнөөшье ухаан соонь юм. Тэрэнь багша хүн байгаа бшуу.

Энээнэй һүүлээр гурбан жэл болоод, Катиин арба нэгэтэй ябатарнь, абань наһа барашаба. Тиихэдэл Катя ажабайдал тухай түрүүшынхеэ бодолгото болоходоо: «Зай, багша болохошни гээшэл даа, басагамни!» — гэһэн үгэнүүдыень дахин ухаандаа оруулаа бэлэй.

— Аба гухайкаал һанахадамни, тэрээхэн захяань бодолдом ерэдэг. Ехэ баяртай байгаагша һэн. Намайе багшаар хүдэлхэ хүн болохо аабза гэжэ хаанаһаа мэдэхэ һэм даа. Эрдэмдэ дурахань гэжэл хүхиһэн байха. Тэрэ үедэшни ном бэшэгтэй хүниие багша гэжэ хэлэдэг байгаа бшуу,— гэжэ Екатерина Сутаевнатай уулзажа, ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухайнь һонирхоходомнай хөөрөө һэн.

Тиихэдэ бидэнэр ажал дээрэнь ерээ бэлэйбди. Буряадаймнай эгээн ехэ наһатай, ниинэй һургуулинуудай нэгэн болохо Хориин дунда һургуулиин эхин классуудта багшалдаг байба. Һургуулида түрүүшынхеэ ороһон үхибүүдэй нэгэ класс абаад, тэдэнэй дүрбэдэхиие дүүргэжэ, табадахида ороторнь һургадаг юм. Бидэниие уроктоо уряа һэн. Хорёод үхибүүд зураг хараад, найруулга бэшэжэ байба.

Класс соо аали шэмээгүйхэн байгаа бэлэй. Партануудай хоорондуур ябаһан багша һэмээхэн, һурагшадайнгаа оролдосые харан мэдэрнэ. Согтой харахан нюдэдынь баяраар халинги. Дүүрэн шарайнь миһэрээтэй. Урдамнай дүшэн таба наһатайшье һаа, Буряад оронноймнай суутай багшанарай нэгэн ажаллажа байна гэжэ һанахада, һонин байгаа даа. Ехэ юрынхеэр үзэгдоо, абари зантыньшье зулгы, үгэ хэлэниинь-шье, хубсаһаниинышье юрын һэн.

Найруулга бэшэжэ һууһа хоёрдохи классай эдээхэн үхибүүдтэ орходоо нэгэ хэдыхэн наһаар эгэшэ ябахадаа, Екатерина Сутаевна эхэлэ үлэһэн, һүүлээрнь гурбан аханарайнгаа дайнһаа бусахыень харангүй, мүн хоёр эгэшээ хүдөөлүүлэлсэжэ, ганса дүүтээ үлэһэн аад, арадай багшын алдартай болоод, урдамнай ажаллажа байна гэжэ һанахада омогорхохоор, ухаандамнай шэнэ совет үе сагнай заатагүй һанагдаадхиба бшуу.

— Хаанта засагай үе һаань, манай бүлэ, Суутайн Хуриганай үри бээнэр гэжэ үг таһарһаншье байхадаа болохо һэн аабзабди. Теэд шэнэ үе сагта хүн болоһон хоёр басаганиинь зон нүхэдэй ашаар нэрээ нэрлүүлжэ ябана гээшэбди даа,— гэжэ Екатерина Сутаевна хөөрөө һэн. Иигэжэ сэдьхэлэйнгээ бодолнуудые хэлэжэ байһан багша мүнөө залуу үетэниие Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда баатараар унаһан гурбан аха мэтэ хүнүүд болгохо гэжэ хүмүүжүүлнэ, эрэлхэг зоригтой, һайхан бодолтой, ехэ эрмэлзэлтэй хүнүүд болгохо гэжэ оролдоно. Энэнь мүнөө һурагшадайнь бэшэһэнээр һонирхоходомнай эли харагдаба.

— Зээ, бултадаа бэшэжэ дүүргэбэ гүт? Тиигээ һаа, ручкануудаа табяад, наашаа бултадаа харагты!— гэжэ багша хандана. Энээхэн үедэ багшын шарай ехэ хубилангы, айхабтар һонин ушарал тухай шагнахаяа хүлеэжэ ядажа байһан хэбэртэйгээр үзэгдэнэ. Энээниинь һурагшадшье ойлгожо, мүн лэ һэргылдэшэнэд. — Зай, хэмнай хэрхэн һонин юумэ бэшэжэрхибэ ааб? Һонирхохо болоолди даа. Хүнэй бэшэһые уншахада, одоо гоё байдаг ха юм! — гээд тэрэ үхибүүдтээ хандана.— Хэн уншаха дуратайб?

Жэргэд гэлдээд гарнууд ургагдэшэбэ. Нэгэн тэсэжэ ядаад: «Би!» — гэжэрхинэ. Багша тэрээхэн хүбүүн тээшэ хаража: «Би гэһэн хүн ямар хүн бэ гэлсэдэг бэлэйбди? Миин лэ гараа ургөөд, һурагшын дуудахые хүлеэхэ гэлсэдэг бэшэ һэн гүбди?» гэнэ. Тиигээд һүүлээрнь хойгошотуур һууһан нэгэ басаганда хандажа:

— Зай, Цырегмаа, уншал даа. Харин бидэ шагная,— гэбэ.

Аалихан һууһан бидэнэр совет һурагшын нангин бодолнуудые бишыхан Цырегмаагай уншалгаһаа ойлгоо һэмди. Ехэ эрмэлзэл — абадаа адли ажалша, ахадаа адли хүсэтэй, эжыдэ адли энэрхэг хүн болохо гэһэн һайхан тэгүүлэл эли үзэгдөө һэн. Арба хүроогүй үхибүүн иигэжэ сэдьхэжэ ябана гэжэ болоходо, шагнажа һууһан бидэнэй ухаан бодолдо Эхэ оронноймнай ерээдүйнь айхабтар һайханаар харагдаадхиха юм. Энэл даа, «Багша!» гэһэн гайхамшаг үгын гүн удха!

Екатерина Сутаевна арба наймаатай ябахадаа, эгээл түрүүнээ багшалжа эхилһэн байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо хорин долоон жэл үнгэршоо. Мүнөө тэрэ үе саг тухайгаа һанахадань, үнэншэхөөр бэшэ байдаг.

— Өөрөө үхибүүн ябаһан байгаалби даа. Теэд тиимэ ую... хүүгэдые найдаһан юм... үсөөн байгаа һэн ааб да... хүдэлгэһэн юм аабза,— ... өөрөө хөөрэхыень дура...

Эдэ үгэнүүдынь Ека... сэнагай бэеэ дээгүүр ай... элеэр харуулна бшуу. ... залуугаар багшалжа эх... шалтагааниинь дурдахы... Катя арбадахиие сүт һу... һөө бултанһаань бэрхээр ... байгаа. Гансахан һайн ... дые абажа гараа бэшэ, ... соогоо юумэтэй болоо. ... һургуулида ябахадаа ... таар хүдэлжэ, үхибүүд... оньһотой болоһон байгаа. ... наһандаа түрэлхидһөө, ... гээгдэжэ, юумэ үзэһэн ... йлангаяа үхибүүдэй, аб... ойлгоходоо, тэдэнтэй үг... доо түргэн һэн. Иимэ бо... ниие багшын ажалда т... нүхэдэйнгөө найдалда ху... ха байгаа бшуу. Саашада... гэрхэ бүри дүршэлөөр б... түрүү багшанарай бэлиг... далаад, өөрөө эрдэмээ дэ... байхадаа, эхин классуу... эрхим багшанарай нэгэн бо... на.

Екатерина Сутаевна ... эхин классуудта заадаг. һу... ажал хүдэлмэри тухайнь ... дэмнэй:

— Намда заалгажа, ... дүүргэһэн үхибүүд cooһ... даа хоёр жэл һууһан ху... нагүйлби даа! — гээ һа...

— Намда заалгаһан ... хидаа һууха болоо һаань ... гомдохоб тэжэ һаналгүб... хэлэхэлэл, бирахаа бол... гэжэ ойлгоно ха юмбиб. ... эрээ һаа, дээрэ бол... бэлэй.

Ямархан ехэ харюусал... луу багшын жэшээ абама... гүн удхатай үгэнүүд бэ! ... ехэ руунь хэлэбэл, иимэ ... Сутаевна шэнги дүнгүүд... ри туйлажа ябадаг багша... шье байхадаа, болохо.

Иимэл хүнэй үбсүүн... орден яларха ёһоороо я... үшөө дахин ойлгоо бэлэй...

Бидэ Екатерина Сутаев... һоо газуур хэдэг ажалаар ... нирхоо һэмди. Тэрэнь үхи... нор, һүбэлгэн талые, бэл... рииe хүгжөөхэ, бүри ехэ... гаргаха гэһэн зорилготой ... гэжэ һонирхолтой ном унш... да бэлдэлгэ, ажал хэлэ... ло туһа хүргэлгэ болон эл... гуудай хүдэлмэри эрхил...

...Суутайн Хуриган ... юрын лэ хүн һэн. Тэрэ... тиимэшье ехэ байгаагүй. ... ганайнгаа һургуулида оро... багша болохошни гээшэл ... гамни!» — гэжэ баярлаа ... Энэнь үнэхөөрөөшье бэел... ганиинь РСФСР-эй һургу... габьята багша болоһон, Ле... деноор шагнуулһан Екатери... евна Хуриганова гэлсүүлжэ ... нэрлүүлнэ.

Д. ЭРДЫ...

Хори.

ҺААЛИШАДАЙ АМЖАЛТА

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө «Эрдэм» колхозой һаалишад хүсэ шадалаа гамнангүй оролдоно. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлые ажалай горитойхон амжалтаар түгэсхэһэн һаалишад олон. Хэд бэ гэбэл, Х. Лыкшитова — 2919, Г. Гыммынова — 2969, Н. Бизьяева — 2288, Б. Машиева 2208 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаажа, жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ шадаһан байна. Олохон һаалишад «Мастер-малшан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Шэнэ жэлэй түрүүшы... эхилжэ һаалишад ехэ һ... түлөө улам эршэтэйгээ... жа байна. Жэлһэ... колхоз соогоо түрүү һу... дэг, дүй дүршэл ехэтэй ... Ханда Лыкшитова энэ жа... гаргаһан үнеэн бүриһөө ... лограмм һү һааха уялга... Мүн һаалишад Ашагта ... жиева, Бутэд Машиева, ... лаева болон бусад хэзээ... хиһээ ехэ һү һаахын т... сэнэ.

Ц. ДОР...
манай...

Сэлэнгын аймаг.

Хүдөөһөө ерэһэн бэшэгүүдэй шэнжэлэл

ТАЛЫЕ БҮРХӨӨГ ЛЭ ХОНИН ҺҮРЭГНАЙ

Баян дэлгэр, үргэн уужам Буряад ороной колхоз, совхозуудай олоомянгаан хонишодой урда айхабтар ехэ, харюусалгатайшье зорилго табигданхай.

Республикымнай хонин ажалай түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадагшад өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, энэ жэлдэ эхэ хонин бүриһөө хурьга түлжүүлхэ, хониноо 2,8 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха гэһэн социалис уялга абаад, бүхы хонишодые мүрысөөндэ оролсохыень уряалаа.

Энээниинь Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод эгээл түрүүн дэмжээд, эршэтэй шанга мүрысөөнэй эхи табяа.

Зэдэ, Захаминай, Хори, Хэжэнгэ, Загарай, Ярууна, Баргажан, Бэшүүрэй, Түгнэ, Түнхэнэй хонишодой дунда социалис мүрысөөн үдэрһөө үдэртэ үргэн далайсатайгаар дэлгэржэ байна. Эрхим һайн ажалай үльгэр жэшээ харуулан, эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлжэ байһан түрүү хонишодой тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно.

Сагай уларилай хэды хүшэр хүндэ байбашье, олонхи хонишоднай үбэлжэлгэдөө эрхимээр бэлдээд, эмхитэй һайнаар, хүсэ шадалаа гамнангүй, эрэлхэг зоригтойгоор хүдэлжэ байна. Диилэнхи отара, бригадануудта хурьгад һайнаар, хоролтогүйгөөр абтана.

Энээн тухай манай редакцида үдэр бүри баяртай мэдээсэлнүүд ородог. Хүдөөгэй бэшэгшэд, уншагшаднай хонишодойнгоо хэжэ байһан һайн һайхан ажал хэрэгүүд, амжалта туйлалтанууд тухай бэшэжэ эльгээнэ.

Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагһаа нүхэр **В. Самбуев** иигэжэ бэшэнэ:

— Эдэ үдэрнүүдтэ Сэлэнгын совхозой Билютын отделенидэ хонидой түл түлэг дундаа абтажа байна. Январь соо бүхыдөө 2000 гаран хурьган абтаад, нэгэшье түл хоролтодо ороогүй. Отара бүхэндэ хони, хурьгадай байра һайнаар заһагдаа, дулаалагдаа. Үбһэ, зелёнко, һолоомо, мүн дабһа, модоной хөө, мел, яһанай гурил гэхэ мэтэ минеральна тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэнхэй. Худагуудынь заһагдаһан. Отделени соогоо бэрхэ хонишон Чултум Самдановай отара эрхимлэжэ, 230 гаран хурьга абаад байна,— гэжэ В. Самбуев бэшэнэ.

— Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой хонишод юрөөгэйхидэй жэшээгээр оролсонхой,— гэжэ хүдөөгэй униинэй бэшэгшэ **С. Климов** мэдээсэнэ.— Колхозой нэгэдэхи отделениин хонишод Нурбэ Галсанов, Даша Жамьянов, Бадма Будацыренов гэгшэд энэ жэлдэ эхэ хонин бүриһөө хурьга абаха, хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалха зорилготой. Мүнөө эдэ отарануудта хонидойнь хахадһаа олонхи хурьгаланхай.

Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой Харганаагай түрүү хонишод Алексей Батуев, Доржи Чойдоновой отарануудта түл һайнаар абтажа байһан тухай уншагша **П. Д. Банзаракцаев** хөөрэнэ. «Үдэшэниинь хонишод ажалайнгаа һүүлдэ дулаахан, һаруул уужам гэртээ сэнхир экранай, радиоприёмнигой дэргэдэ сугларжа, сүлөө сагаа һонирхолтойгоор үнгэрөөнэ. Һүнидөө хонидой байрын газаагуур, досоогуураа электрын гэрэл яларна. Тэдэ хурьгад гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ, хонидыньшье гобир тарган. Үбһэ тэжээлээр элбэг» гэжэ тэрэ бэшэнэ.

Шэмэрүүн хүйтэн уларилтай Бархан нютагта (Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз) үбэлжэжэ байһан хонишон Намдак Аюшеевэй даадаг хонишодой ажал хүдэлмэри тухай нүхэр **В. Гармаев** мэдээсэбэ.

Тэрэшэлэн Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо хонидой түлэй ямараар абтажа байһан тухай хүдөө бэшэгшэ **К. Габаев,** Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишод Бадма Дондоков, Дулмажан Будаева гэгшэдэй отарануудта бүхы хонидойнь хахадһаа олонхинь хурьгалаад, нэгэшье түлыень гарзалуулангүй түлжүүлэгдэжэ байһан тухай нүхэр **С. Биликтуев** бэшэгүүдые эльгээгээ. Мүн Захааминай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишодой үдэр бүриин эсэшэ сусашагүй ажал тухай **Д. Д. Доржиев** бэшэнэ.

Саашадаа манай хүдөөгэй бэшэгшэд, уншагшаднай түрүү хонишодой амжалта туйлалта, ажалайнь һайн онол арга, баян дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр, һонирхолтой зохидоор бэшэжэ байха бэзэ гэжэ найдагдана.

1769 Иван Андреевич Крылов 1969

ХОЁР ЗУУТАЙ

Сэсэн Крылов баабай гэхэдэ, эхин hургуулиин эдир наhан hанагдаад абадаг. Бага наhанhаа хойшо буряад үхибүүд «Крылов баабайн» басни бадагуудые, тэдэнэйнь үнгын миндаhаар гүрэжэрхиhэн үгэ хүүрнүүдые, угалза уянгаар хяазалжархиhан уран аянгануудые амтархан, досоогоо буйлуулдаг. Ородой ехэ уран үгүүлэгшын түрэhөөр хоёр зуун жэлэй ой гүйсэбэ.

Иван Андреевич Крылов 1769 оной февралиин 13-да Москва хотодо түрэhэн юм. Тэрэнэй түрэлхид, үбгэ эсэгын уг залгамжалhан зөөри зөөшэшье, газар уhашьегүй, дээдэ зиндаанай хэргэм түрэшьегүй айлайхи байгаа. Иван хүбүүнэй эсэгэ солдадай албанда ябажа, арай шамай офицер зэргэтэй болоhон гэхэ. Эхэнь юрын лэ, hургуули hударгүй эхэнэр hэн. Тиимэhээ хүбүүниинь гараха түрэхэhөө хойшо гасалан, гашуудал гээшые яhала үзэhэн байгаа. Һаял дүрбэеэ харахадань. эсэгэнь албанhаа табигдаа боложо, Тверь хотодо hуурижаhан юм. Уданшьегүй, табазургаан жэл болоод, эсэгэнь наhа барашоо. Үхибүүдээ тэжээхэ, өөрөө үл залгуулхын тулада баян айлнуудай гэр соохиие хэдэг байгаа. Тиихэдэ арбаад наhанайнгаа шарай хараhан Ваня хүбүүниинь Тверь хотын захиргаанда бэшэгэй алба хэжэ эхилhэн юм.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо албан захиргаанай, шиидхэбэри шүүбэриин бусайданги хэрэгүүд соогуур, ноёд hайдай хорото ябуулганууд, хулгай мэхэнүүд, эдилгэ абалганууд соогуур ерээдүй уран зохёолшын эдир наhан гараhан байна. Энэнь ажабайдалай хэсүү шанга hургаал боложо үгөө бэлэй.

Ганирма дошхон далай соо
шэнгеэр.
Гасалан, гашуудал, ядарал
соогуур
Үхибүүн балшар наhанhаа
хойшо би
Үдэр бүри зобожо ябаа хүм...—

гэжэ өөр тухайгаа өөрөө бэшэhэн байдаг.

Гэбэшье hүбэлгэн хурса хүбүүн тэрэ «ганирма дошхон далай соо» шэнгэжэ тунашоогүй hэн. Тэрэ мэргэн оншотой, ехэхэн шадабаритай байгаа: хүгжэм наадахадаа бэрхэ, тоо бодолго болон уран зохёол шуналтайгаар үзэдэг, францууз болон итальян хэлэ бэшэг шудалдаг бэлэй. Тиин 14 наhатайдаа гуурhанайнгаа урые туршаба: худөөгэй дворянгуудай хүдхэ мунхаг зан тухай «Кофейница» гэжэ хорон энеэдэтэ зүжэг-оперо бэшэhэн юм.

Тэрэ зүжэгөө бариhан залуухан Крылов Петербургда үзэгдэбэ. Ном барладаг нэгэн тэрэ зүжэгыень уншажа hайшаагаад, худалдажа абаhан байгаа. Крылов хэдышье ядуу хооhон ябабашье, мүнгөөр худалдахаяа арсажа, түлөөhыень ном дэбтэрээр үгыт гэhэн юм.

Түбэй хото Петербург ерээд байхадаа, 1789 ондо, Крылов «Почта духов» гэжэ гаршаглаhан хорон энеэдэтэ журнал гаргажа эхилhэн байна. Тэрээн дээрээ эрид шанга шүүмжэлэл, элиг шог энеэдэ дэлгэжэ. дворян зонхилогшод болон бөөрэнхы ноёд hайдай, тэдэнэй ула долёогшодой hамуу, хомхой хобдог ябадалнуудые элишэлдэг болобо. Теэд тэрэ ябуулгань өөртэнь тодхор татаба: засаг түрын hабарта орожо магад болоhон дээрэhээ түбэй хотоhоо ябаха баатай болоо бэлэй.

Удаан саг соо Крылов хүдөө газараар ябаhан, энэ тэрэ айлайхяар үл залгажа, үхибүүдтэнь ном заhан, бэшэг ташагыень сагаалдаг байhан юм. Имагтал Павел хаанай үхэhэнэй hүүлээр Крылов дахинаа Петербург ерэхэ аргатай болоhон байна.

1806 ондо Иван Андреевич Крыловой түрүүшын баснинууд гаража, уран зохёолшын нэрэ суунь үргэнөөр дэлгэрбэ. Тэрээнhээ хойшо Петербургда наhаараа байржа, тэрэ үедэ hая нээгдэhэн олониитын библиотекэдэ (мүнөө Салтыков-Щедринэй библиотекэ) ном үгэгшөөр хүдэлжэ эхилhэн юм. Тэндэ гушаад шахуу жэл соо хүдэлөө.

Оленин нүхэрэйнгөө гэртэ ородой ехэ зохёолшод Жуковский, Батюшков, Пушкин, Гнедич, Дельвиг, Тургенев болон бусадтай ушарhан, уран hайхан тушаа улас түрын hонинуудые хөөрэлдэдэг байhан юм. Крыловые hэдэбтэй, хашан удаан хүн, ажабайдалаар hонирходоггүй гэжэ хэлсэдэг байhаниинь тон буруу. Уран зохёолшо хадаа оршон тойронхи байдалаа анхаралтайгаар, хёрхоор адаглажа ябадаг, тиин баснинууд соогоо ажабайдалай hарюу булуунуудые сэхэ руунь бэшэхэhээ далтирдаггүй, арад зониие дарлагша баяд ноёдой, ахамад hайдай, мүн эзэн хаанайшье аашануудые элишэлхэhээ айдаггүй байhан юм. Крыловой баснинуудые уншахада, дарлагданги зоной тала баридагынь, хомхой хобдог эзэнэйнь мундуу аашаhаа зониие аршалжа бэшэдэг байhаниинь эли үзэгдэнэ. «Шоно Хурьган хоёр» гэhэн басни соонь тэрээн тухайнь сэхэ хэлэгдэнэ:

«Хүсэгүйнь хүсэтэйдөө хэзээш
гэмтэй!..»

Крыловой баснинууд соогуур харуулагдадаг хомхой шуhаша Шоно, Арсалан, Сурхай, муухай мэхэшэ Үнэгэн — эдэ бүгэдэнэр хэзээш «хүсэгүйшүүлые» — амгалан амидаралта, сэхэ сэдьхэлтэ, ажалша hэшхэлтэ арад зониие — хайра гамгүйгөөр удар татан амhадаг байна.

Хуули гэжэ мэдэхэгүй, хүсэрхэг булимтаруу ёhые «Шоно болон хонид», «Таряашад ба мүрэн», «Эреэгшэ хонид» мэтын баснинууд соо элишэлэнхэй. Зүгөөр Крылов иимэ байдалhаа гараха арга олдохогүй гэжэ, эзэд баядай урдаhаа эли сэхээр бодохын аргагүй гэжэ бододог, тиимэhээ өөрынгөө баснинуудай тойруу «үеэ» үгэнүүдээр буруушаалаа хэлэдэг ха юм.

Али бүхы хуули буса ябадал, али бүхы зоргондоо гарадаг ушарнууд хадаа эзэн хаанай мэдэлдэхи засаг түрын бүхы байгуулгаhаа унгитай гэжэ Крылов зүб тоолодог байгаа. Тэрээн дээрэhээ Арсалан —Хаан тухай хорон хошон, зоримгой зохид баснинуудые олоор бэшэhэн, тэдээн соогоо Александр I хаанай харша ябуулгануудые үльгэрлэн элирхэйлhэн байха юм.

Иван Андреевич Крыловой баснинууд бүхы шэнжэ түхэлөөрөө, удха шанараараа арадай тала баримталhан байдаг. «Крылов бүхы наhандаа юрын ород хүн байhан юм. Өөрынгөө сэдьхэл бодолооршье тиимэл хүн байhан, өөрынгөө бэшэhэн бүхы зохёолнуудааршье тиимэл хүн байгаа»,— гэжэ Тургенев бэшээ hэн. Крыловой баснинууд «жэнхэни арад зоной сэсэн үгын дэбтэр» гээшэ гэжэ Гоголь дурдаа hэн. Тиихэдэ тон үндэрөөр Крыловые, тэрэнэй зохёолнуудые сэгнээ hэн.

«Крылов баабайн» зохёол баснинуудынь арад зоной сэсэн үгэнүүд сооhоо гараhан, ород зоной оньhон хошоо үгэнүүд боложо дэлгэрhэн байна. Үнгэрхэдөө зарим баснинуудайнь гаршаг нэрэнүүдыньшье ород оньhон үгэнүүд боложо, зоной дунда тараhаниинь гайхамшаг ушаралтай.

1812 оной Эсэгэ ороной дайнай үедэ Крылов түрэл газар уhаяа аршалхые халуунаар уряалжа, бодото эхэ ороншо, патриот байhанаа харуулаа hэн. Эбэй хэлсээ хэе гэжэ Кутузовта Наполеоной хэhэн дурадхал тушаа hаналаа «Нохойн байрада ороhон Шоно» гэдэг басни соогоо хэлээ. Аюултай байдалда ороhон Шонын эблэрэе гэхэ баатай болоhые харуулха зуураа, уран зохёолшо хадаа Шонын үгэдэ бү этигэгты гэжэ hэргылhэн байна.

Анша — Кутузов арад зоной зүгhөө шунахай Шонодо иигэжэ мэдүүлнэ:

«Ши хүхэ зольбош,
биш, нүхэр, буурал хүмби!...»

Эсэгэ ороной дайнай ушаралнуудта зорюулагдаhан Крыловой «Хирээ Тахяа хоёр», «Ашаан», «Хубаари» мэтын баснинуудые тэрэ үедэ ород сэрэгэй солдадууд болон офицернүүд ехэтэ hонирхон уншадаг. бэе бэеhээ буулгалсан абалсадаг, сээжэлдэдэг байhан юм. Фельдмаршал Кутузов «Нохойн байрада ороhон Шоно» гэжэ басни абаад, сэрэгүүдэйнгээ урда шангаар уншаа hэн. Тиихэ зуураа «Ши хүхэ зольбош, биш, нүхэр, буурал хүмби» гэжэ уншахалаараа, малгайгаа абажа, буурал толгойгоо харуулаа hэн гэлсэдэг.

Ородой уран үгэ, хэлэнэй хүгжэлтэдэ Иван Андреевич Крыловой оруулhан хубита угаа ехэ. XVIII зуун жэлэй уран зохёолшодой хэрэглэдэг байhан гоё орёо ном hударай хэлэнэй орондо арад зоной үнгэ будагаар элбэг хурса хошон үгэнүүдые, ород таряашанай байдал дээрэhээ гараhан үльгэрлэмэ үгүүлэлнүүдые анха Крылов хэрэглэдэг болоо hэн. Энэнь ородой ехэ уран зохёолдо бүхэли хубисхал боложо, агуу ехэ Пушкинай, Грибоедовэй, Гоголиин болон бусад хойшонхи үеын зохёолшодой баян hонор үгын үүдэ сэлижэ үгэhэн байха юм.

Иван Андреевич далан таба наhан дээрээ, 1844 оной ноябриин 1-дэ наhа дүүрэhэн байна.

Мүнөө Ленинградаар ябахада, тэндэхи Нажарай сэсэрлиг соо тэрэ үедэ табигдаhан дурасхаал-хүшөө олондо шүтэгдэжэ hуудаг: харахада сэсэн хошон «Крылов баабайн» шулуун дүрсэ, хүшөөгэйнь хормой дээгүүр — баснинуудайнь баран зондо дурлагдаhан ангуудай хэрэгүүд... Иигэжэ Крыловой баснинууд наhаяа бараагүй,— совет арад түмэнэй ашаг туhада амиды зандаа, уран hайханайнгаа, ухаан сэдьхэлэйнгээ ажал мүнөө шэнэ аялгаар ябуулhан зандаа!

Крыловой баснинуудай мүнхэ наhатай байhые гэршэлhэн шэнгеэр Владимир Ильич Ленин ниитэдэ зорюулhан статьянууд болон үгэ хэлэлгэнүүд соогоо баснинуудайнь сэсэн үгэнүүд, мэргэн сасуулбаринуудые олон удаа хэрэглэhэн байна. Тиин Ленинэй дурдаhан баснинуудые тоолохоншье бэрхэтэй: «Тришкин кафтан», «Тала газар ба Баабгай», «Хирээ Үнэгэн хоёр», «Шандаган агнуурида», «Сурхай», «Мии ба Тогоошон», «Квартет», «Хун, Хабшаахай, Сурхай гурбан», «Шоно болон малшад» гэхэ мэтэ. Иигэжэ Крыловой баснинуудай досоохи удхань улас түрын. олон ниитын шанартай боложо ерээ.

Крыловой зохёолнуудые уншагшадай тоо улам бүри олошоржол байха, саг үеын ерэхэдэ бүхы ород зон бүгэдөөрөө уншадаг болохо гэжэ хэлэhэн Белинскиин мэргэн бодол совет социалис олонациональна арадуудай зүрхэн дотор үнгын дэльбэртэ сэсэгүүд шэнгеэр hалбаран задараа.

Мүнөө совет арадууд өөhэд өөhэдынгөө үгэ хэлэн дээрэ, өөhэд өөhэдынгөө оньhон үгэнүүд дээрэ Иван Андреевич «Крылов баабайн» баснинуудые сээжээр уншажа, алдарта уран зохёолшын түрэhөөр хоёр зуун жэлэйнь ойе хүндэтэй ямбатайгаар тэмдэглэжэ байна.

Ц. ГАЛСАНОВ.

ТҮРҮҮШЫН ОРШУУЛГАНУУДАЙ НЭГЭН

Ородой уран зохёолтой бу... уран зохёолой байгуулhан ...саань үни холын угтай юм. ...үү литература болохо оро... литературатай барисаа бай...hанай нүлөө доро буряад ...ой дунда ородhоо оршуулга ...э, hажаалган бэшэхэ дуратай ...үүд бии болодог байгаа.

Эдэ бүгэдын нэгэ гэршэ ха... агууехэ уран зохёолшо ... А. Крыловой баснинуудые ... энэ зуун жэлэй эхин баг... буряад хэлэндэ оршуулhан ...гэ болоно.

Ородой академиин түрүү бо...ято эрдэмтэдэй даабаряар бу...ад арадай аман зохёол, уран ...зёол суглуулха даабаряар ...05 ондо Эхирэд-Булгадай ...та үльгаршэдhөө эхилээд. ...н буряад нютагуудаар эр...то-фольклорист Ц. Жамца...о ябажа гараhан байна. ...демидэ абаашажа тушааhан ...лиг саарhануудайнь дунда ...радиин хуудаhа утаашань эб...э хэhэн зурагархан дэбтэр ...hан байгаа. Хуушан монго...р бэшэгдэhэн энэ дэбтэр соо ... А. Крыловой зуун арбан най... баснин, оршуулганууд ...ба.

Энэ дэбтэрынь Ленинград хо... Азиин институдай гар бэ...элэй фонд соо хадагалаатай ...ыень бидэ олоhон байнабди.

Оршуулганууд «Алтан зоос» (...вонец) гэжэ басняар эхил... Эрдэм ухаанда hураха, hу...даа туhатай, хэрэгтэй эр... шудалха тухай басняар эдэ ...улгануудай эхилhэниинь ...ралда абтамаар. Юуб гэхэдэ нимэрхүү бодол баримталжа, оршуулга бүтээгшэшье Крыловой баснинуудые оршуулаа бэшэ аал даа.

Баснинууд адляар оршуулагданхай бэшэ. Тэдэнэй дунда эхэ зохёолдоо дүтэрхыгөөр оршуулhан оршуулганууд бии, басниин сюжет богонёор дамжуулhаншье газар байна. Мүн баhа басниин удхые тобшохоноор дурдаhан ушаршье үзэгдэнэ. Оршуулгань хэлэнэйнгээ талаар хуушанай номой хэлэ яггүй дагаhан бэшэ, харин буряад яряанай хэлэндэ дүтэлүүлхэ hанаатайгаар хэгдэhэн байна.

Оршуулагшань Бато-Далай Очиров (1874—1913) байhан байна. Энэ хадаа өөрынгөө үзэл бодолдо, ажаябуулгада гэгээрүүлэгшэдэй (просветительство) түхэлэй үүсхэлнүүдые гаргадаг хүн байгаа (hургуулинуудые нээлгэхэ, кооператив тогтоохо, газар ажал эрхилүүлхэ). Иимэрхүү ажал ябуулгадань таараха нэгэ хэрэгынь тэрэнэй хэhэн ород литературын агууехэ түлөөлэгшэ И. А. Крыловой зохёолнуудые буряад хэлэндэ оршуулhаниинь болоно.

Бидэ тэрэ оршуулгануудайнь хэдэн жэшээнүүдые хуушан монголhоо шэнэ үзэгтэ буулгажа, энэ боложо байhан И. А. Крыловой ойн үдэр буряад, ород уран зохёолой үни холын холбоо барисаагай гэршэ болгон, уншагшадай hонирхолдо дурадханабди.

Ц-А. ДУГАР-НИМАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ҮНЭГЭН БА ТАРБАГАН

...гэ үнэгэнэй мэгдэн hагдан ...э ябахые тарбаган үзөөд: «Аб...йшаа тэрьелбэш» гэжэ асуу...: —«Минии тахяагай ноён ...о hуутарни, хээли эдинэ гэжэ ...е hамууд гүжэрhэн тула ...э ябанаб. Ши лаб мэдэхэ ... Тиимэ нүгэлтэ ябадалда ...баатай бэлэйлби? Гэршэмнии ...»,—гэбэ. Тарбаган: «Үнэ... үгүүлхэ гээ hаа, абгайн ханшаарта тахяагай үhэн халдаад ябахые үзэгдэдэг байгаа»,— гэбэ.

Зарим ноёд одхон солхообоороо хоолложо бараад, арайхан байhан мэтэ аашалбашье, үзөө hаа, гэр байдал эд зөөринь улам арьбадан, энэ тэрэhээ абалитай болоhоор байна. Тэрэнэй ханшаарта тахяагай үhэн халдабагүй гэжэ хэлэжэ, нүгэл хуряангүй hуултай.

ҮГЫТЭЙ БАЯНАЙ ЗҮЙЛ

...тэ нэгэ үгытэй хүмүүн баян ...д эдлэхэ эдихээ харамнаhаар ... үхэхэдөө эд товар, алта ...гээ орхижо ошонод гэн, ... намда баяжаха хуби бии гэ...баань. эдихэ эдлэхэ болоод, ...рнь бусадай туhада хэрэглэхэ ...б,— гэхые hамуу шумнос со...ю. Үгытэй тэрээндэ нэгэ бул... асаржа үгөөд: «Ши энээн ...оо алтан зоос ханатараа аба, абажа дүүргэтэрээ нэгэхэншье зоос газаашань бү гарга. Зүгөөр дахижа алта абаха үгы гээшэ hаа, булхараа мүрэндэ хаярай»,— гээд захиба.

Тиигэжэ үгытэй манай эдихэ эдлэхэ ба бусадта туhалхаяа мартаад, үбгэртэрөө, үhэнэйнгөө сайтар нэгэ нэгэн зоосоор булхарhаа алта абаhаар, юhэн сая солхообо алтатай боложо байтараа туража үхэhэн бэлэй гэдэг.

ХУДАЛША ХЭМЭЭҺЭН ИНУ

...о газарта ябажа бусаhан нэ... түшэмэл хүмүүн эндэ тэндэ, ... иимэ гайхамшаг байба гэжэ ... болохоор нютагай нэгэ hуури ... хөөрэжэ ябаhаар, мүрэнэй ...да хүреэд, нютагай хүн үгүүл... «Танай ябаhан газарта гай...ай юумэ үнэхөөр олон байна. ...эй эндэ энэ мүрэн дээрэ байгша хүүргэ гайхалтай. Худалша хүниие дааха ёhогүй. Үнгэрэгшэ хабар дэгэлшэ худалша хоёрой сүмэржэ үхэhэниие хамаг улад мэдэхэ гээшэ»,— гэбэ.

Тэрэниие соносоhон түшэмэлнай хүүргээр гараха юун хэрэг, гарам газар бэдэрбэл дээрэ бэшэ гү гэжэрхибэ.

ТАХЯА БА СУБАД

...тэ сагта нэгэ тахяа хог сагай ... удалжа байтараа субад эр... олоод, энээгээр юу хэхэб, хэ... энээниие үд үгы хүн үнэ... бодоно, би нэгэ арбайе дээшэ бодоноб, арбай үзэсхэлэн бэшэ болобошье, садхалан мүн туладань бэлэй гэбэ.

Энээншэлэн удхыень мэдэхэгүй тэнэгүүдтэ юумэн бүгэдэ үд үгыдэ үзэгдэнэ.

И. А. КРЫЛОВ

НАБШАҺАД БА ҮНДЭҺЭД

Урин дулаахан зунай үдэр
Уужам нугада hүүдэрээ дэлгэн,
Хүнгэн hэрюухэн хүхюу hалхинтай
Хөөрэлдэн шэбэнэнэ ха модоной набш
Үдхэн ногоон набшаhаяа hайрхана,
Үнгэрмэ ехээр бэеэ магтана:
«Уудам голой шэмэг болонхойбди.
Бидэнэй шадалаар эдэ модод
Буржагар hабхагар ногооноор харагдан,
Бултанда hайхашаагдан hууна бэшэ аалди?
Магад бидэнэрэй байгаагүй гээшэ hаа,
Модод hайханаар сэсэглэхэгүй байгаа.
Бэеэ иигэжэ hайрхаhанай түлөө
Бидэндэ нүгэл огто хүрэхэгүй!
Аян ябадалшан, малшад бүгэдые
Арюухан hүүдэртээ амаруулдаг бэшэ аалди?
Залуу малшад басагадые угтажа,
Замдань сэнгүүлэн наадхуулдаг бэшэ аалди?
Үүрэй толоноор, боро хараандашье
Эндэ соловей шэнгирсэ дууладаг.
Сарюун агаарай hэбшээ таанадшье
Саашалан холодожо бидэнhээ хахасанагүйт!»
— «Эндэхи бидэндэ баясхалан хүргэлсэбэлтнай,
Эгээ дэмы бэшэ байха»,— гэжэ,
Тэндэ газар дороhоо абяан дуулдаба.
«Хэдэр ехэрхүү, аашатай бардамаар
Хэн тэндэ дуугарба гээшэб!
Бэрхэбди гэжэ бэедээ найдаад,
Бидэниие тоодоггүй хэд гээшэб?»— гэжэ
Модоной набшаhад hалганан шэбэнэнэ.
«Танинагүй гээшэ гүт? Эндэ харанхыда
Танине хооллуулдаг бидэнэр гээшэбди.
Сэбдэг газар онгиргон байжа,
Сэсэглүүлжэ таанадые байгаашад гээшэбди.
Бидэнэр модоной үндэhэд гээшэбди.
Һайхан набшаhаяа hайрхан hэжэржэ,
Һайн сагтаа наадан шууягты.
Шэнэ хабарай ерэхэдэ дахяад,
Сэбэр шэнэхэн набшаhад ургахат.
Үндэhэнэй магад хаташоо гээшэ hаа,
Үндэр мододшье, набшаhадшье байхагүйл.
Энээхэн дундынгаа илгаае мэдээд,
Иигэжэ бэеынгээ гоёые hайрхаhайт»—гэжэ,
Иимэ үгөөр дороhоо Үндэhэд харюусаба.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ
ородhоо оршуулба.

АЛДАРТА ОЙЕ ТЭМДЭГЛЭНЭ

Ородой агууехэ басни бэшэгшэ Иван Андреевич Крыловой түрэhөөр 200 жэлэй алдарта ойе Буряад ороноймнай үхибүүд баярай оршон байдалда тэмдэглэжэ байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ хүүгэдэй республиканска библиотекын уншалгын зал соо үхибүүд олоороо сугларжа, мэдээжэ баснинуудыень сээжээр уншана, хөөрэлдөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана, номой выставкын хажууhаа hаланагүй.

Библиотекарь В. П. Толстобровае 3—4-дэхи классуудай hурагшад тойроншохой, агууехэ басни бэшэгшын творчество тухай хөөрэхыень hонирхон шагнана. Гална зарим баснинуудыень уянгалан байжа уншана.

Тиихэдэ ахамад класуудайхид библиотекарь Р. И. Пшеничниковада элдэбын асуудалнуудые үгэжэ hаланагүй. Басни бүхэниинь тэдэниие hонирхуулна бшуу.

* * *

Улаан-Үдын № 26 найман жэлэй hургуулиин үхибүүд мүн баhа өөрын бэлэдхэлтэйгээр тэмдэглэнэ. «Иван Андреевич Крыловой баснинуудые уншанабди» гэhэн номой выставкэ эмхидхэhэн тула hурагшад библиотекарь М. Ф. Хмелевада туhалhан байна.

Мүн үбгэн Крыловой ажабайдал болон ажал ябуулгада зорюулагдаhан хөөрэлдөөндэ тэдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бэлэй.

* * *

Улаан-Үдымнай Ленинэй гудамжаар оршодог хотын библиотекынхидэй «Поэт ба сэсэн» гэhэн гаршагтай номойнь выставкэ тон hонирхолтой.

Энэ хэрэгтэ эдэбхитэй уншагшад библиотекые даагша Д. М. Давыдовада арга шадалаараа хамhалсаhан, hанамжа дурадхалнуудаа оруулаhан байна.

ХУН ШУБУУН, СУРХАЙ, ХАБШААХАЙ ГУРБАН

Ами нэгэн бэшэл hаань, зон нүхэдэй
Ажал хэрэг урагшаа ябахагүйнь мэдээтэй.
Хэдыш оролдоходоо, дахяадшье эхилхэдээ,
Хэрэгээ бүтээнгүй, зобоод лэ hалаха жэшээтэй.
Хабшаахай, Хун шубуун, Сурхай гурбан нэгэтэ
Харгыгаар ашаатай тэргэ шэрэхэ гэбэ.
Зэргэлээд гурбуулаа хүсөө нэгэдхэн,
Зэhэжэ ерээд, зүдхэжэ мэдэбэ —
Тэргэнь hууриhаа хүдэлжэ үгэбэгүй!
Тэдэнэр ашаагаа даахал бэлэй,
Теэд Хун Шубуун өөдөө дүүлеэ.
Хабшаахайнь гэдэргээ буляалдаа,
Харин Сурхайнь уhа руугаа дугташаа.
Эдэнэй хэнэйнь зүб, бурууе
Эндэ шиидхээд яалай даа.
Ашаатай тэргэнь мүнөө болотороо
Анха байhан газартаа байлай даа.

Г. ЧИМИТОВ буряадшалба.

1814 он.

Хирээн олзодо хорхойтожо,
Хиидэ hүүлээ шарбадаг
Үнэгэн шэнги худхэшүүл
Үшөөл амиды хэбэртэй.

Хүгжэмдэ өөhэдөө бэлигшьегүй hаа,
Хүүгэдээ оруулжа шадахал хабди

ҮГЭ СЭЭ БҮХЭНИИНЬ ГҮН УДХАТАЙ

Иван Андреевич Крыловой түрэhөөр 200 жэл гүйсэhэн ойтой дашарамдуулан, Бүхэсоюзна юбилейнэ комиссиин түрүүлэгшэ С. В. МИХАЛКОВ ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ хэлэбэ:

«Ухаатайхан ород толгоймнай гээшэл даа! Ухааниинь ород арадаймнай үгэнүүдэй гүн гүнзэгытэй тэнтэй, тиимэhээ ород хүнэй хүсэ харуулhан ухаан гээшэл даа!»— гэжэ Крылов тухай Н. В. Гоголь хэлэhэн байдаг. Поэдэй тэрэ үеын байдал ошон ошоhон, шэнэ социальна байдал илан мандаhан иимэ үедэ, сэхынь хэлэбэл, шэнэ сагой, шэнэ дуунай үедэ, зохёолнуудынь удха шанараа алдаагүй зандаа, хүн зоной муу муухаие арилгаха хэрэгтэ туhалhаар.

И. А. Крыловой баснинууд уран хурса хэлээрээ, гүнзэгы удхаараа баян байhан тула хаанта засагай баяд ноёдто диилдэдэггүй байгаа. Тэдэнэр ядахадаа Крылов тухай хорхойдо хориггүйхэн үбгэжөөл. үхибүүдэйл hонирхохо шүлэгүүдые бэшэдэг уран зохёолшо гээшэ гэhэн hанамжа тараадаг hэн. Иимэ хардалгын хэршье буруу hаань, И. А. Крылов хоро үhөөгөөр хашхарангүй, агууехэ хэрэгээ — баяд ноёдой хархис муухай зан абариие, мэхэ гохые, хаанта засагай үмхирhые харуулhан гайхамшаг зохёолнуудаа бэшэжэл байгаа.

Түрэhөөр 200 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, тэрэнэй нэрэ СССР-эй арад бүгэдын хэлэн дээрэ нэрлэгдэнэ, түрэhэн, ябаhан газар нютагуудынь наринаар сахигдана, тэрэнэй нэрэ Москвагай ехэ библиотекэнүүдэй нэгэндэ зүүлгэгдөө. Тиихэдэ агууехэ басни бэшэгшын нэрэ мүн лэ түб хотымнай ехэ гудамжануудай нэгэндэ олгогдохо байна. Иимэ ажа ябуулганууд бүхы союзна республиканудта хэгдэнэ. Уншагшад дүрбэн миллионhоо үлүү хэhэг номуудынь (гансахан ород хэлэн дээрэ) абажа баясаха, уншагшадай гүйсэдхэhэн Крыловой баснинуудтай грампластинканууд айхабтар олоор гаргагдаа. Мүн 36 миллион үнгэтэ открытканууд тараагдаа. Тэдээн дээрэ Крыловой баснинуудай удхаар зурагдаhан зурагууд барлагданхай «Крокодил» журнал тусгаар нэгэ номерoo Крыловто зорюулаа. Харин эрдэмтэдэй хүсөөр агууехэ басни бэшэгшэдэ зорюулагдаhан юбилейнэ ехэ сесси Ленинград хотодо болохо. Тэрээндэ ородой уран зохёолой институдай, А. М. Горькиин нэрэмжэтэ дэлхэйн уран зохёолой институдай эрдэмтэд хабаадаха. Харин Балтиин далайhаа Сахалин хүрэтэр, Памирай хадануудhаа Мүльhэтэ далай хүрэтэр совет арадаймнай элдэб олон хэлэнүүд дээрэ И. А. Крыловой түрэhөөр 200 жэл гүйсэhэнэйнь баярай hайндэрнүүд үнгэргэгдэжэ байна.

МҮХЭШЭГҮЙ БЭЛИГ, МАРТАГДАШАГҮЙ НЭРЭ

Ородой агуухэ уран зохёолшо, басни найруулагша Иван Андреевич Крылов баснинууд дотороо хүнэй муу муухай талые—залхуу, харуу, хэнтэг, аймхай, билдагууша, дээрэлхүү зан абарие харуулхадаа, чиновнигуудай албан хэрэгээ хубиингаа аша туһада хэрэглэхэ, эдилгэ абаха, хулгай хэхэ, худалаар хэлэхэ гэхэ мэтэ ахир доройд ябадалые элирүүлхэдээ, тэрэ сагайнгаа ушар байдалые гүнзэгыгөөр харуулжа шадаа. Крылов гансахан лэ ажабайдалай муу муухай талые элирүүлэн шүүмжэлдэг бэшэ, мүн олонитын байгуулалтын дутагдалые, хаанта засагай дарлалта мүлжэлгын шэрүүн шангые зада, басниаа бэшэдэг, гүрэн түрын байдалай алибаа үйлэ хэрэгые басни дотороо харуулдаг байһан.

«Загаһадай хатар» гэһэн басни дотороо Ород гүрэнэй дэбисхэр дээрэ юрын арад зоной хэды ехээр харшалуулжа байһые, баяд ноёдой жэгшүүритэ аашаяа яажа далдалдагые Крылов элирүүлнэ.

«Баяшуул, хүсэтэн, судьянарые муушалһан
Барагдашагүй олон гомдол ороод.
Байжа һуушагүй болоод,
Албатан зоноо эрьехэмни гэжэ
Арсалан эзэн өөрөө гараба ха», — гэжэ

тус басни сэхэ эхилнэ. Харан гэхэдэнь, голой эрьедэ нэгэ хүн һаяхан бариһан загаһадые шэрэм дээрэ шаража байба ха. Халуун түмэртэ хайруулһан загаһадай һүүл, тархяараа шарбалдан байхые хараад, эдэ үһанай зон яажа байнаб гэжэ Арсалан һураба гэхэ. Тинхэдэнь тэрэ хүн, үһанай амитадай дарга нигэжэ харюусана:

«Оо, хамагые илагша, Хаан!
Олоороо эдэнэр мүнөө
суглараад,
Алдарта танаа хараһандаа
баясаад,
Амаршалгын зугаа наада хэжэ,
Аяг гарган хатаржа байнад лэ».

Үгышье һаа «Нохойнуудай байрада ороһон Шоно» гэжэ басни абажа харая. Наполеоной аргаа барагдаад, Кутузовтай хэлсээ хэе гэжэ дурадхаһан ушарые тус басни дотороо И. А. Крылов уран мэргэнээр зураглаһан байдаг.

«Абаһаар шононуудтай ямар
хэлсээ хэлтэйб,
Арһынь хүндылөөд хаяха
хэрэгтэй», — гэһэн тодо мэргэн тобшолол хэнэ. Нээрээшье харин харата муухай булимтарагшадта ямар хайра байба гэээшэб!

И. А. Крыловой олонхи басни уран зохёолые, уран бэлигые хамгаалһан удхатай байдаг. «Сэсэгүүд» гэһэн басни абая. Сонхо дээрэ ваза соо амиды ба саарһан сэсэгүүд табяатай байгаа һэн ха. Гэнтэ аадар ороод, тэдэ сэсэгүүд норобо. Амиды сэсэгүүд бороогой уһанда сүршүүлхэдээ үшөө һайханаар һалбаржа, харин хэмэл сэсэгүүд үнгөө бууража һалана. Тиин Крылов нимэ тобшолол хэнэ:

«Агуухэ бэлигтэн
шүүмжэлэлдэ дураа гутадаггүй,
Арюун һайхан зохёолынь тэдэ
муудхадаггүй.
Үнэндөө саарһан сэсэгүүд лэ
дандаа
Үһэ борооһоо айдаг даа».

«Гахай» гэжэ басни соогоо И. А. Крылов уран зохёолой шүүмжэлэгшые зада сохижо хаяна:

«Шүүмжэлһэн зохёол бүхэндөө
заатагүй
Гансал мууень бэдэрдэг
шүүмжэлэгшые
Гахай гэнгүй яаха гээшэб!»

Үшөө «Хамуур» гэжэ баснин удха хөөрэхэдэ болоно. Шала хамадаг нэгэ хамуурта гэнтэ айхабтар ехэ харюусалгатай даабари үгтэбэ һэн ха. Тэрэ хамуур эзэнэйнгээ хубсаһа арилгадаг болобо гэхэ. Тэрэ даабарнин юугээр дүүрэһэниинь мэдээтэй ааб даа.

Баснин һургаал инмэ:

«Эрэмдэг барга зариман
шадахагүй юумэеэ хэхэдэ,
Эрдэмтэнэй зохёол заһажа
эхилхэдээ,
Хамуур мэтээр хоро хэжэ, хирэ
болгоно,
Хамаг зон тэрэнние ойлгоно».

И. А. Крыловой баснинуудай гүнзэгы сэсэн удха хэзээдэшье буурахагүй, хүнүүдэй бэеэ һайнаар абажа ябахын бодото үльгэр жэшээ боложол байха.

«Зандан модоной хажууда нарһан сэхээр ургадаг» гэһэн буряад арадай сэсэн хурса үгэ бии гээшэ бэзэ. Энээнһээ удхатай — Крыловой басни уншахадаа, хүн бүхэн ухаан дээрээ ухаа нэмэхэ, бэеэ оодэнь татаха байһаниинь лабтай.

И. А. Крыловой баснинууд буряад хэлэн дээрэ бүри революциин урда тээ оршуулагдаһан байна.

Манай совет үедэ анха түрүүн Крыловой баснинууд буряад һургуулида үзэхэ номууд соо оршуулагдажа захалһан ааб даа. «Квартет», «Набшаһад ба Үндэһэд», «Тэрмээлжэн ба Шоргоолзон», «Хабшаахай, Хун Шубуун, Сурхай гурбан», «Гэрэл ба Һармагшан» гэжэ баснинуудые имагтал һургуулиин номууд соо уншаһанаа һананаб. И. А. Крыловой баснинууд буряад хэлэн дээрэ анха түрүүшынхеэ ном боложо, 1949 ондо Буряадай номой хэблэлээр гараһан юм. Тэндэ Чимит Цыдендамбаев Дольён Мадасон хоёрой оршуулһан 30 басни оруулагдаа һэн.

Мүнөө би И. А. Крыловой баснинуудай суглуулбари бэлдэнхэйб. Урдань оршуулагдаагүй баснинууд буряадшалагдаһан, мүн Крыловой зарим баснинууд шэнээр оршуулагдаһан байна.

Уншагшадайнгаа анхаралда И. А. Крыловой хэдэн басни табинабди.

Г. ЧИМИТОВ.

И. А. КРЫЛ

ХОЁР НОХОЙ

(Басни)

Эрхим баян эзэнэйнгээ һан зөөрине
Элдэб хулгай, дээрмэһээ
Хододоо оролдон, наринаар сахидаг
Хорёошо нохойн нэгэтэ харан гэхэдэ,
Үниинэйнь танил буржагар үһэтэй
Үрзэгэр жаахан Хаб нохой
Үндэр гэрэй сонхо дээрэхэнэ
Үһэлиг зөөлэн олбог дэбдеэд хэбтээ һэн.
Үнэхөөр түрэлөө хараһандал,
Үндэлзэн Хорёошонь баярлашаба.
Дэмы-дэмы һүүлээ шарбалзан,
Дэбхэрэн, собхорон, гангинашаба:
«Эзэнэйнгээ гэртээ оруулхаһаань хойшо
Эгээ шимни. Хаб нохой, хэр байнабши?
Гэдэһээ үлдэжэ, газаа хоюулаа
Гэмэрэлдэн хусадагаа һанана гүш?
Ямба ехэтэй янзатайлши,
Ямар ажалтайбши?» —
«Үйлэ хубидаа гомдохомни нүгэл, —
Үгэлбэл даа Хаб нохой. —
Эзэмни намдаа голгүй дуратай юумэл,
Эрхэлүүлдэг, мүнгэн тэбшэһээ эдеэлүүлдэг
болонхой.
Зоболон гэжэ мэдэдэггүй эндээ,
Зод зоргондоо байдагби.
Эзэнтэеэ наадажа эсэхэдээ,
Эгээл зөөлэн хибэс дээрэ амардагби.
Харин ши хэр байнабши, Хорёошо?» —
Хаб нохой асууба.
Ута һүүлээ газараар шэрэжэ,
Уйтайгаар Хорёошо харюусаба:
«Үнөөхил урданайхяараа
Үлэсэд, даарад гээд байнаб даа.
Эзэнэйнгээ гэр харууһалжа,
Эндэ харшын хажууда хэбтэжэ хоно...
Аянга шанга залинһаа айжа,
Аадар бороодо норогшоб.
Халтад гэбэл, зэмэ олоод,
Хараажа байжа эзэмни сохигшо.
Хамаг бүхы шадалаараа оролдоод,
Харшалуулан, нигэжэ зобожо байхад...
Харин ши өөдэгүй, ахирхан аад,
Хайшан гээд эзэндээ хүндэтэй боло...
Ямар алба дүүргэдэг нохойбши?» —
Ямар алба? Харыт энээнээ! —
Хоротойхоноор Хаб нохой хэлээ. —
Хойто хоёр хүл дээрээ ябадагби».
Хойто хоёр хүл дээрэхэнээ һайханаар
Хонгор һайхан жаргалаа зариман оло...

1824 он.

Г. ЧИМИТОВ бурья...

Шоно Тохорюун хоёр

(Басни)

Шононууд хомхой гэжэ баранда мэдээжэ:
шоодбори арьяатан шоно хооллоходоо
Шуһа мяханһаа яһыень илгадаггүй.
Тингэбэшье нэгэниинь ехээр тулиба даа:
Томо яһанда хахажа тарайшан алдабал даа.
Амилха, ёолохош гээд ядана шоно,
Амитаяа хахасаха сагынь ерээл ха мэнэ
Зол болоходоо тохорюун дүтэ дайралдаба.
Зангажа байгаад тэрэнние шоно дуудажа,
Туһалыш даа гэжэ гуйба.
Тохорюун хушуугаа хүзүүн хүрэтэрөө
Арьяатанай ама руу шэхэжэ,
Арайхан яһыень татажа гаргаад,
Ажалайнгаа түлөө хүлһэ эрибэ.
«Наадална гүш, — гэжэ мэхэшэн ...
Намһаа түлөөһэ? Юугээ хэлэ...
Ута хушуугаа тэнэг толгойтоёо
Бүтэн абаашашни болоо!
Нүхэр, эндэһээ түргэхэн ...
Намтай дахин да...

А. Б...
ородһоо о...

И. А. КРЫЛОВОЙ БАСНИНУУДАЙ АЯЛГААР

Обоо шэбхэ доро юун бэ?
Онгилоод хара: механизаци...

Гахайл гүб даа, гахай...
Гансал мууе обёорхо аргатай...

СПОРТЫН ҺОНИН ○ СПОРТЫН ҺОНИН

ТАСС-ай ЛЕНТЭҺЭЭ

МОСКВА. Европын кубогта хоёр удаа хүртэһэн ЦСКА-гай баскетболистнар ооһэдынгоо талмай дээрэ дүрбэн финалай түрүүшые мүрысөөндэ Софийска «Академик» командатай наадахадаа, 85:57 (37:26) гэһэн тоотойгоор шүүгээ.

ЯРОСЛАВЛЬ. Армиин штангистнуудай мүрысөөндэ Совет Армиин сэрэгшэ, спортын мастер, Мордовско АССР-эй 19-тэй баатар Юрий Филимонов эдир штангистнуудай дунда дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоогоо. Тэрэ 140,5 килограмм шэгнүүртэй штанг ургэһэн байна.

Нүхэр Филимонов түлхин үргэхэдөө яһала һайн дүн туйлаа. 165 килограмм шэгнүүртэй штанг ургэжэ, СССР-эй рекордые 1,5 килограммаар дээшэлүүлээ. Гурбан удаа тэмсэхэдээ, тэрэ 422,5 килограмм ургэһэн байна.

ГАРМИШ-ПАРТЕНКИРХЕН. Братиславын 18-тай һурагша Ондрей Непела гансаараа халтирхадаа, Европын чемпионой алтан медальда хүртэбэ. Чехословакиин спортсмен Европын фигуристнуудай эгээн дээдэ шан абахын түлөө 2.806,4 балл харуулха шадалтай байба. Хоёрдохинь француз Патрик Пера—2.760,7 баллтай болоо. Гансаараа халтиралгын һүүлээр хүндэлэлэй табсанда чемпионадай түүхэдэ анха түрүүшынхеэ совет фигурист гараа. МВТУ-гай 23 наһатай студент Сергей Четвертухин Европын чемпионадай бронзово медаль Москва абаашахань—2.697,1 балл.

Долоодохи һуурине 20 наһатай москвич Сергей Волков (2.580,3), юһэдэхине 19 наһатай ленинградец Юрий Овчинников (2.558,8) эзэлээ.

СТОКГОЛЬМ. Дэлхэйн чемпион, СССР-эй суглуулагдамал командынхид бүмбэгэтэй хоккейгээр Гетеборгын дэргэдэхи Кунгельв хотодохи нухэд ёһоной уулзалгада Баруун Швециин суглуулагдамал командые 6:1; 2:1 гэһэн тоотойгоор илаа. Энэ мүрысөөн манай хоккеистнүүдтэ 1969 оной дэлхэйн чемпионадай э... да тээхи «һүүлшын б... лоо.

ЖЕНЕВЭ. 1969 оно... рондын «Статус» урил... вет хүнгэн атледүүдэй... уласхоорондын уулза... урилдаашадай команды... дүүрээ. 8,5 километрэй... ёрдохи һуури эзэлһэн... Николай Свиридов 2... 26,6 секунда соо гата... Диеснер (ГДР) эгээл тү... бажа, 26, 19,6 секунда...

3,5 километртэ бол... шүүлэй урилдаанда ма... Кузнецов эрхимлээ. –... секунда. Харин команд... һоо совет урилдааша...

ГАРМИШ-ПАРТЕНКИ... «Мульһэнэй хатарай» ... тернууд, СССР-эй че... Людмила Пахомова ... Горшков хоёр Европын... нуудай чемпионадта т... хеэ «англиин хатаршан... эбдэжэ» бронзово меда... төө (248,6 балл). Ве... киин Диана Таулер ба... Форд хоёр Европын ч... алтан медаль дахин... (260,1 балл).

Урда Вьетнамда буһалгаан болоно

ХАНОЙ. (ТАСС). Сайгоной, Урда Вьетнамай бусадшье хотонуудай хүн зон политическэ буһалгаануудые хэхэдээ, орон дотор эб найрамдал тогтоохо эрилтэ табина гэжэ Урда Вьетнамһаа абтаһан мэдээсэлнүүд дотор хэлэгдэнэ.

Студентнэрэй, буддын шажанда шүтэгшэдэй митингнүүд болон суглаанууд боложо үргэлжэлһөөр. Эб найрамдал хүсэгшэдые дарахын тула Сайгоной захиргаанайхид полициин аппарат, сэрэгэй сүүдүүдые элсүүлһэн байна.

Сэрэгэй сүүд февралиин 8-да 11 студентнэрые элдэб болзороор түрмэдэ хааха шиидхэбэри гаргаа. Тэдэнэр Урда Вьетнамые сүлөөлхэ студентнэр болон һурагшанарай холбоондо хабаадалсана гэжэ зэмэлэгдээ.

Министрнүүдэй амгалан ёһоной кабинет байгуулха уряануудые гаргаа гэжэ гэмнэгдэһэн хэдэн хүн Сайгондо баригдажа хаагдаба.

Сайгондо гарадаг үшөө нэгэ газетэ хаагдаа. Цензураһаа хохидоһон «Хоабинь» («Эб найрамдал») гэжэ газетэ Сайгоной сүүдые элишэлһэн материал толилһон байна.

Урда Вьетнамай хотонуудта ажаһуудаг хүн зон «Америкын-Сайгоной гуримай дарлалта доро саашадаа ажаһууха аргагүй болоод байна, тиигэжэ эрхэ сүлөөгэй, демократиин, эб найрамдалай түлөө эрид шууд тэмсэхэ» гэжэ сүлөөралгын агентство мэдээсэнэ.

Нигеридэ боложо байгаа дайн байлдаанууд

ЛАГОС. (ТАСС). Нигериин зүүн провинцида фронтын гурбан хубида үнгэрэгшэ неделиин туршада сэрэгэй тулалдаанууд эдэбхитэй боложо эхилээ гэжэ Нигериин информациин хэрэгүүдэй талаар федеральна комиссар Антони Энахоро Лагосто үнгэрэгдэһэн зэтжээтэ пресс-конференци дээрэ февралиин 10-да мэдүүлээ. Ороной хойто захада Абатете гэжэ госхоной хажууда тулалдаанууд болоо. Сепаратистнууд Ока—Онитша гэжэ харгын хажууда добтолгонуудые хэхые оролдоһон байна гэжэ Энахоро тэмдэглээ. Тиибэшье федеральна сэрэгшэд сепаратистнуудай добтолгодо харюу үгэжэ, олон хүнүүдыень хюдаа. Онитша городто дүтэлэг Нигер мүрэнние гаталхаа һэдэһэн сепаратистнуудай сэрэгүүдтэ харюу үгтөө. Нигериин агаарай сэрэгэй хүсэнүүд һүүлэй хоёр үдэрэй турша соо Умуахиа хотые бомбодожо үргэлжэлөө. Нигериин самолёдууд Оверри хотын амгалан хүн зонние бомбодоо гэһэн сепаратистнуудай баталамжые федеральна комиссар буруушааһан байна.

ПОРТУГАЛИИН КОЛОНИЗАТОРНУУДАЙ ХОРОЛТО

ДАКАР. (ТАСС). «Португалиин Гвинейн патриодуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд январиин 28-һаа февралиин 5 хүрэтэр ороной Урда, Зүүн Урда зүгтэ хэдэ хэдэн тулалдаануудые амжалтатайгаар үнгэрөөжэ, Португалиин колонизаторнуудай бүхэлэлтын хэдэн газар, тэрэ тоодо бүхэлэлтын Мадина гэжэ лагерь булаан абаһан байна. Гвинейе, Зеленый мыс (ПАИГК) гэжэ аралнуудые бэеэ даанхай байдалтай болгохын түлөө тэмсэдэг Африкын партиин коммюнике февралиин 10-да толилогдоо. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: Португалиин сэрэгүүд 50 хүнөө алуулаа.

Мадина гэжэ бүхэлэлтын лагерь эзэлэгдэжэ, 3,5 мянган дүрбэлжэн километр талмайтай Боэ шадарай ехэ газар Португалиин колонизаторнуудһаа сүлөөлэгдэбэ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Гэр байрагүйшүүлэй жагсаал

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин нийслэл хотын Илфорд гэжэ райондо гэр байрагүй хэдэн зуун хүн февралиин 9-дэ жагсаалда гараба. Юундэб гэхэдэ, тэрэ районой байсаа 24 хооһон гэрые тэндэхи засагаархид автомобильна гаражнууд болгохо һанаатай байха юм.

Лондондо, бусадшье городуудта хэдэ мянган гэр байрын хооһон байжа байхадань, харин гэр байрын түлөөһэнэй ехэ байһан дээрэһээ хэдэ мянган хүн толгойгоо халхалха газаргүй байдаг.

Англида 6 миллион гаран гэр байра ажаһуухада зохисогүй болобо, 2 миллион гэр соо оройдоошье байхын аргагүй болобо гэжэ «Санди Миррор» гэжэ газетэ бэшэнэ.

ХҮГЖЭМТЭ КОНЦЕРТ

Жэлһээ жэлдэ манай Улаан-Үдэдэ оронойнмнай мэдээжэ хүгжэмшэд гастрольдо ерэжэ, һонирхолтой гоё концертнүүдые үгэжэ баясуулна. Һаяхан П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо хүнүүд олоор суглараба. Духовой инструментнүүд дээрэ хүгжэм тиимэшье олоор гүйсэдхэгдэнэгүй. Тиимэһээ Улаан-Үдымнай мэдээжэ хүгжэмшэд, мүн хүгжэмэй орёо хүшэр нюусатай һаяхан танилсажа байгшад гайхамшагта тромбонист, хүгжэмшэдэй Бүхэсоюзна лауреат, гүрэнэй Новосибирскын консерваториин ахалагша багша Михаил Дубирныйн хүгжэмтэ концертые ехэтэ һонирхон шагнаа.

Тромбон гэжэ алдаршаһан духовой инструментын аялган ямар гоёор, хэды ехэ һүр жабхалантайгаар жэнгирдэг гээшэб! Хүгжэмэй нугалбарине дууһан гаргахын тула Михаил Дубирный бүхы бэлиг шадабаряа зорюулна.

Концертынгээ түрүүшынхи хахадта хүгжэмшэн дэлхэйн мэдээжэ композиторнуудай зохёолнуудые гүйсэдхөө. Хоёрдохи хахадтань совет композиторнуудай, мүн өөрынгөө зохёолнуудые зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр гүйсэдхэжэ, сугларагшадай һайшаалда хүртэһэн байна.

Тромбон гэжэ инструментые «хүндэ артиллери» гэжэ нэрлэдэг. М. Дубирный, М. Баташов, Е. Зингер гэгшэ хүгжэмшэдэй ашаар энэ инструмент һүүлэй үедэ ехэ эстрадада гараһан.

Гагша Михаил Дубирный манай училищида симфоническа болон духовой оркестрэй талаар хэшээлнүүдые үнгэргэһэн, багшанар болон студентнэртэ туһатай зүбшэл заабаринуудые үгөө.

Л. ГАНТИМУРОВ.
П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин багша.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

ПАТРИОДУУДАЙ ДОБТОЛГО

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Америкын ябаган сэрэгэй 9-дэхи дивизиин хоёрдохи бригадын хэһээлтын операцида һаад хэһэн байна гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ. Тэрэ байлдаануудта Америкын 50 сэрэгшэд алуулаа. Туһамарша сэрэгүүдэй 7-дохи дивизиин 5 батальон Америкын подразделенинүүдтэ туһа хүргэхэ зорилгоор февралиин 4-дэ эльгээгдэжэ, хүреэлэгдэжэ ороо. Тэрээнһээ боложо 100 гаран хүн алуулһан, шархатаһан байна. Урда Вьетнамай патриодууд тэрэ байлдаануудта дайсанай 7 вертолёдые унагаагаа.

Буу зэбсэг худалдан абаха тухай хэлсээнүүд

ЛОНДОН. (ТАСС). Израилиин обороны министрэй орлогшо генерал майор Цурай толгойлһон Израилиин сэрэгэй делегаци элдэб зүйлэй буу Англиһаа худалдажа абаха тухай хэлсээнүүдые Лондондо хэжэ байна гэжэ «Дейли Телеграф» газетэ мэдээсэнэ. Израиль һаяар Англиһаа «Чифтен» гэжэ танкнуудые, Англиин зенитэ буунуудые худалдан абаха хүсэлтэй гэжэ газетэ бэшэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: республикын промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной предприятинуудай, барилгын, худалдаа наймаанай болон ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшадай 1969 оной социалис уялганууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Шэнэ технологиин ашаар» гэһэн статья. Улаан-Үдэдэ политическэ ном худалдалгын асуудалаар В. Озёровой статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнууд. «Ажалай түрүүшүүл — арадай кандидадууд» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Ородой агуухэ басни бэшэгшэ» гэһэн Г. Чимитовэй статья. Спортын һонин. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часта «партийна ажабайдал» гэһэн тележурнал. 19 часһаа Москваһаа дамжуулга. 19 час 05 минутада спортивна дамжуулга. 19 час 35 минутада хүгжэмтэ дамжуулга. 20 час 05 минутада уран зохёолой дамжуулга. 21 часта хүгжэм. 21 час 30 минутада телевизионно һонин. 22 часһаа «Хүдөөгэй галнууд» гэһэн дамжуулгаар Улаан-Үдын телестуди хүдэлмэрөө эхилхэ. 22 час 45 минутада «Буряадай искусствын габьяата ажал ябуулагшад» гэһэн циклһээ концерт.

Хоабинь провинциин Май Тьну уездын хүдэлмэришэд ба алба хаагшад джунглида зоожо ошоһой. Урда Вьетнамда болоһон байлдаануудай тухай мэдээсэл удын эдеэлгэнэй үедэ шагнажа байна.

АПН-эй фото.

САНА

МАНАЙХИНАЙ АМЖАЛТА

Дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй дунда санаар урилдалгаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө хахад финальна мүрысөөнүүд һаяхан Красноярск хотодо үнгэргэгдөө. Тэрээндэ манай республикаһаа Зүүн-Сибириин технологическа институдай спортсменүүд хабаадалсаһан байна.

Манай республикын эрхим санаашадай нэгэн Надежда Вершинина тус мүрысөөндэ урагшатай бэрхээр урилдажа, 5, 10 модоной зайнуудта түрүүлжэ ерээ. Хэршье хүйтэн байгаа һаань, Надежда Вершинина 5 модо зайе 19 минута 31 секунда, тиихэдэ 10 модые 43 минута 21 секунда саг соо дабажа шадаа. Тиихэдэ мүн лэ манай республикын түлөөлэгшэ Мария Воронина хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараа.

Эрэшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн 15 модоной зайда технологическа институдай студент, мастерта кандидат Александр Калужения 53 минута 53 секунда харуулжа, гурбадахи һуури эзэлээ.

1 час 17 минута 51... саг соо 20 модые дабаһа... лий Соломников мүн лэ ... хи һуурида хүртөө.

4×5 гэһэн эрэшүүлэй... тэдэ манай команда хоёр... рида гараа. 3×5 гэһэ... нүүдэй эстафетэдэ мана... урагшагүйдөө. Ушарынь ... дэ Н. Вершининагай са... лэлгэ хобхорһон байгаа. ... сана һэлгэтэрнь гурба... тухай саг үнгэршөө. ... даанда Красноярск хоты... эрхимлэжэ, манайхид ... һуурида гараа.

Командын дүн со... Красноярскын санаашад... манайхид хоёрдохи һуу...

Надежда Вершинина... Воронина, Любовь Х... Александр Калужения, ... Соломников гэгшэд сана... далгаар РСФСР-эй түгэс... рысөөнүүдтэ Ленинград... хабаадалсажа байна.

Л. БОБ...

ШАТАР

ДОЛООН НААДАНАЙ ҺҮҮЛЭЭР...

Урдахи наадынай һүүлээр үнгэргэгдэһэн табан уулзалгын түрүүшын тулалдаанда Буряадаймнай шатаршан Л. Гармаева Сорокина (Новокузнецк) Л. Тур (Краснодар) хоёртой тэнсээд, зургаадахи наадада Кешелине (Архангельск) шүүһэн байна. Л. Гармаева абаһаар өөрынгөө байдалые эрид һайжаруулһанайнгаа удаа, зарим бодонуудаа андалдажа, гол һуури эзэлһэн хоёр хүбүүнэй усадхаһанайнгаа һүүлээр шүүгээ.

Харин долоодохи уулзалгадаа мүрысөөнэй эрхим шатаршан Никоноватай (Тюмень) наадахадаа, хүлеэгдээгүй илалта туйлаа. Наадайнгаа эхиндэ хоёр талынхид хюлгэ дээрэхи байдалаа улам эдэбхитэйгээр бүхэлһэн байна. Удаань манай түлөөлэгшэ Л. Гармаева хажуудахи нүхэрэйнгөө ноёндо морин бэрсэ хоёроороо шангаар добтолжо мэгдэхээгээд шүүжэрхёо. Наймадахи наадандаа Вера Ушаковатай (Новосибирск) тэнсэжэ, абажа боломоор 8 очкоһоо 6 очко бэшүүлһэн Л. Гармаева энэ оной сентябрь һарада Нальчик хотодо болохо ... мүрысөөндэ хабаадалса... алдаагүй байһаар.

Л. КОРО...
Иваново хото.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, телеф...

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ле... Телефоны: редактора — приёмпая — 54-93. зам. ...ра — 68-08. зам. редакто... ответ. секретаря — 50-52, ...вет. секретаря — 66-76, ... партийной жизни — 60-91, ...го хозяйства — 64-36, 63-... ...ганды и агитации — 56-... ...мышленности и строите... 61-35. советского строит... быта — 69-58. культуры ... 60-21. писем и рабсел... 67-81. информации — 34-... ...ственная приёмная — 56-6... ...ное бюро — 57-63. фото... ...рия — 33-61.

Н-02343.

Зак. №...